

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Petra Šrédlová

Formy a vývoj kolaborace ve Vichy

1940-1944

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Petra Šrédlová**

Vedoucí práce: **PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

ŠRÉDLOVÁ, Petra. *Formy a vývoj kolaborace ve Vichy 1940-1944*. Praha, 2016. 45 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o různých druzích kolaborace Francie s Německem během let 1940 až 1944. Zaměřuje se na tři nejpodstatnější druhy kolaborace, a to státní, ekonomickou a kolaboracionismus. Práce je rozdělena do tří kapitol o jednotlivých druzích kolaborace, přičemž každá z nich se člení na podkapitoly mapující jejich chronologický vývoj. Státní a ekonomická kolaborace probíhaly na vládní úrovni Vichy, přičemž vláda nezastávala postoj totální kolaborace. V případě kolaboracionismu se jedná o ideové následování nacistického Německa, kdy kolaboracionisté zastávali absolutní kolaboraci. Cílem této práce je analýza chronologického průběhu jednotlivých druhů kolaborace se zaměřením na rozbor proměn postojů jednotlivých aktérů. Jejich přístup se měnil především v závislosti na externím faktoru válečných úspěchů Německa, které se s postupem války snižovaly, a také v závislosti na zvyšujících se německých požadavcích především v ekonomické oblasti. Práce také sleduje otázku efektivity jednotlivých druhů kolaborace s ohledem na motivy, které Vichy ke kolaboraci vedly. Kolaboracionismus se od státní a ekonomické kolaborace liší především svým oddaným přístupem vůči Německu, kdy na rozdíl od vlády Vichy, která s blížícím se koncem války ztrácela na kolaboraci zájem, kolaboracionisté chtěli s Německem spolupracovat i v době, kdy bylo jasné, že válku prohraje.

Klíčová slova: Kolaborace, Vichy, Kolaboracionismus, Laval, Pétain, Milice, Okupace, Německo, Francie

Abstract

This bachelor thesis is dealing with various types of collaboration between France and Germany in the course of years from 1940 to 1944. It focuses on the three most significant types of collaboration, namely state collaboration, economic collaboration and collaborationism. The thesis is divided into three chapters, which are focused on particular kinds of collaboration and every one of them analyses their chronological development within several subheads. The state and economic collaboration took place on the level of government negotiations, in which the Vichy government did not support total collaboration, whereas collaborationism was based on ideological support of Nazi Germany, where the collaborationists supported absolute collaboration. The aim of this thesis is to analyse chronological course of particular types of collaboration focused on the breakdown of transformation of the attitude of individual participants. Their approach was changing mostly on the grounds of Germany's war achievements, which decreased noticeably within the course of the war and also on increasing German demands, mainly in the economic area. The thesis also pursues the question of efficiency of individual types of collaboration in the view of the motives that led Vichy government to collaboration. Collaborationism varies from state and economic collaboration mostly in its devoted attitude towards Germany, where compared to the Vichy government, which started distancing herself from the collaboration by the end of the war, supported Germany until the very end when it was clear that Germany is about to lose.

Keywords: Collaboration, Vichy, Collaborationism, Laval, Pétain, Milice, Occupation, Germany, France

Rozsah práce: 87 648 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. května 2016

Petra Šředlová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce doktoru Matějkovi, který mi velice pomohl při formulování tématu mé práce i při jejím zpracování. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu a pomoc při obstarávání materiálů a při jazykové korektuře.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Petra Šředlová

E-mail:

petra.sredlova@gmail.com

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

Zimní semestr 2015/2016

Semestr a školní rok ukončení práce:

Letní semestr 2015/2016

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. David Emler, Ph.D.

Vedoucí práce:

PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.

Název práce:

Formy a vývoj kolaborace ve Vichy 1940-1944

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Tématem práce je kolaborace režimu Vichy s nacistickým Německem od roku 1940 po rok 1944. V práci se zaměřuji na tři nejpodstatnější druhy kolaborace, kterými jsou státní a ekonomická kolaborace a kolaboracionismus. Státní kolaborace a ekonomická kolaborace probíhaly po celou dobu okupace Francie Německem, přičemž Vichy ke kolaboraci motivovalo především zajištění poválečné pozice Francie po vítězství Německa. Francii však nepřinesly žádné zásadní výhody. Vláda Vichy Německu ustupovala prakticky ve všech jeho požadavcích. Kolaboracionismus byl specifickým druhem kolaborace, která zastával absolutní spolupráci s Německem. Poté, co se kolaboracionisté dostali ke konci okupace k moci, se z Vichy stal policejní stát ovládaný Milice, čímž byly popřeny veškeré snahy kolaborantské vlády o zachování francouzské národní integrity a neutrality.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Původním cílem práce byla analýza postoje k židovské otázce v okupované zóně Francie a ve Vichy. Židovskou otázkou, konkrétně situací židovských dětí za režimu Vichy, jsem se zabývala již ve své ročníkové práci v druhém ročníku. Již tehdy mě při studiu literatury zaujalo obecnější téma kolaborace Vichy s Německem. Toto téma mi bylo rovněž doporučeno pro rozsah bakalářské práce mým konzultantem doktorem Matějkou. Rozhodla jsem se proto zvolit téma kolaborantství Vichy se zaměřením na tři úrovně kolaborace- ekonomickou (hospodářskou), politickou a kolaboracionismus. Všechny tři druhy kolaborace jsou nepostradatelné pro pochopení kolaborace režimu Vichy s Německem během Druhé světové války.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Práce je rozdělena na tři hlavní kapitoly. První z nich je kapitola o státní kolaboraci, druhá kapitola o ekonomické kolaboraci a třetí o kolaboracionismu.

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Jackson, Julian T. Francie v temných letech. Praha: BB/art, 2006.

Paxton, Robert. Vichy France. London: Barrie&Jenkins, 1972.

Paxton, Robert O., a Marrus, Michael R. Vichy France and the Jews. Stanford: Stanford University Press, 1995.

Azéma, Jean-Pierre, a Wieviorka, Michel. Vichy, 1940-1944. Paříž: Éditions Perrin, 2004.

Rousso, Henry. Vichy- L'événement, la mémoire, l'histoire. Paříž: Gallimard, 1992.

Azéma, Jean-Pierre, a Bédarida, François. 1938-1948: Les Années de Tourmente. Paříž: Flammarion, 1995.

Azéma, Jean-Pierre, a Bédarida, François. Vichy et Les Français. Paříž: Fayard, 1992.

Azéma, Jean-Pierre. La Collaboration (1940-1944). Vendôme: Presses Universitaires de France, 1975.

Amouroux, Henri. Les beaux jours des collabos. Paříž: Éditions Robert Laffont, 1978.

Baruch, Marc Olivier. Servir l'État français. Paříž: Libraire Arthème Fayard, 1997.

Azéma, Jean Pierre. De Munich á la Libération 1938-1944. Paříž: Éditions du Seuil, 1979.

Azéma, Jean-Pierre, a Bédarida, François. La France des années noires- 2. De l'Occupation á la Libération. Paříž: Éditions du Seuil, 2000.

Ory, Pascal. Les collaborateurs 1940-1945. Paříž: Éditions du Seuil, 1976.

Webster, Paul. Pétain's Crime. Chicago: Ivan R. Dee, 1991.

Speer, Albert. V srdci Třetí říše. Brno: Bonus, 1996.

Lambauer, Barbara. Otto Abetz et les Français. Paříž: Libraire Arthème Fayard, 2001.

Imlay, Talbot, a Horn, Martin. The Politics of Industrial Collaboration during World War II: Ford France, Vichy and Nazi Germany. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

Aly, Götz. Hitlerův národní stát. Praha: Argo, 2007.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

<i>Úvod</i>	2
<i>Analýza literatury</i>	4
<i>Státní kolaborace</i>	6
Od Montoire po odvolání Lavalova: neúspěšný start francouzské kolaborace.....	7
Od Darlana k Lavalovi: Hitlerova neústupnost a další neúspěchy francouzské kolaborace.....	8
Laval v čele státu: plná státní a policejní kolaborace.....	11
Vél d'Hiver: Židovská otázka jako nejkrutější projev státní kolaborace.....	12
Začátek konce: severoafrická otázka, plná okupace a příchod Milice.....	13
Milice, vláda kolaboracionistů a konec Vichy.....	15
Závěr.....	17
<i>Ekonomická kolaborace</i>	18
Rok 1940 – 1941: počátky ekonomické kolaborace a její motivy.....	18
Snahy vichistické vlády o kontrolu nad ekonomickou spoluprací s Německem (vznik CO a OCRPI)	21
Rok 1942: tlak Německa na zvýšení válečné produkce a na dodávku pracovních sil.....	23
Rok 1943: ekonomická krize.....	25
Dohoda Speer – Bichelonne.....	27
Rok 1944: konec Vichy a ekonomické kolaborace.....	29
Závěr.....	29
<i>Kolaboracionismus</i>	30
Rozdělení kolaboracionistů.....	31
Politický kolaboracionismus do roku 1941: nepřilíš vlivní zastánci Německa.....	32
Kolaboracionismus jako nástroj umělecké propagandy.....	33
Politický kolaboracionismus během roku 1942: řada neúspěchů vyrovnána příchodem Milice a uvedením do vlády.....	35
Kolaboracionismus u moci 1943 až 1945: Vichy pod nadvládou kolaboracionistů.....	37
Závěr.....	38
<i>Závěr</i>	40
<i>Summary</i>	42
<i>Seznam použité literatury</i>	44

Úvod

Kolaborace byla obvyklým jevem v Německem ovládané Evropě v průběhu druhé světové války. Termín kolaborace je vnímán jako otevřená spolupráce poraženého státu se státem vítězným, kterým je v tomto případě Německo.¹ Kolaborace mohla probíhat na více úrovních, například ekonomické, politické a kulturní. Případ Francie poskytuje v rámci výzkumu širší pojetí této definice kolaborace. Francouzská kolaborace sice probíhala otevřeně, ovšem nebyla ideologicky zaměřená a byla aplikována na základě přesvědčení kolaborantů, reprezentovaných maršálem Philippem Pétainem, premiérem François Darlandem či pozdějším premiérem Pierrem Lavalem, že Německo je jasným vítězem války a že Francie s Německem musí spolupracovat v zájmu zachování postavení Francie a dosažení francouzských zájmů v nové, Německem ovládané Evropě. Proto Vichy ochotně pomáhalo Německu v rámci ekonomické produkce a poskytování pracovní síly bez jakékoli reciprocity ze strany Německa a podílelo se ve velké míře i na Konečném řešení židovské otázky.

Německo své požadavky v průběhu války zvyšovalo v rámci zlepšení zhoršující se situace německé válečné ekonomiky a zachování kolaborující vlády ve Vichy. Postoj vichistické vlády ke kolaboraci se postupem války měnil. Zejména k jejímu konci, kdy začínalo být francouzským státníkům jasné, že Německo válku nevyhraje, a když se ekonomické požadavky Německa dostaly na neúnosnou mez. Představitelé Vichy v podobě Lavala a Pétaina si navíc ke konci okupace uvědomovali, že po vítězství spojenců budou identifikováni i se zločiny páchanými na území Francie *Milice* a kolaboracionisty. Ekonomická kolaborace byla ke konci okupace představována Jeanem Bichelonnem, který se i na sklonku roku 1943 stále zavazoval k hospodářské spolupráci s Němci. Pétain i Laval již však v té době ztráceli o kolaboraci iluze. Odmítavý postoj Vichy k totální kolaboraci potrestalo Německo v roce 1942 okupací jižní svobodné zóny a na konci roku 1943 prosazením kolaboracionistů do vlády.

Zvláštní skupinou kolaborantů byli kolaboracionisté. Jejich představa úrovně kolaborace se od podoby kolaborace aplikované vichistickou vládou lišila. Kolaboracionisté byli oddanými ideovými zastánci nacistického Německa a úplné kolaborace. Navzdory faktu, že kolaboracionismus se ideologicky liší od kolaborace ekonomické a státní, je

¹ Stanley Hoffmann, „Collaborationism in France during World War II“, *The Journal of Modern History* 40 (1968): 376, zpřístupněno v databázi JSTOR 11. února, 2016.

kolaboracionistům a jejich skupinám věnována samostatná kapitola této práce, jelikož byli důležitou součástí historie Vichy a bez jejich zařazení by nebylo možné objasnit veškeré historické a politické souvislosti. Německo mohlo radikálními kolaboracionisty vichistickou vládu kdykoliv nahradit, což by snahy kolaborantů o dosažení mírové smlouvy s Německem naprosto zmařilo. Kolaboracionisté se prosadili do vlády v konečné etapě existence Vichy.

Původním cílem práce bylo zmapování židovské otázky ve Francii za druhé světové války v rámci okupované i neokupované zóny. Po zjištění, že židovská otázka je jako předmět výzkumu příliš úzká, jsem se rozhodla téma rozšířit na případovou studii různých druhů kolaborace Vichy s Německem. Jako předmět mé práce jsem zvolila analýzu tří základních typů kolaborace, kterými jsou státní kolaborace, ekonomická kolaborace a kolaboracionismus.

Cílem této práce je analýza jednotlivých druhů kolaborace na základě jejich chronologického průběhu. Jako základní rovinu výzkumu jsem si zvolila prozkoumání otázky nejednotnosti francouzské kolaborace, postupných změn její intenzity, a to až do podoby fašistického policejního státu v období vlády kolaboracionistů, a zjištění faktoru, který tyto změny způsobil. Válečné neúspěchy Německa hromadící se ke konci roku 1942 a v průběhu roku 1943 utvrdily francouzské kolaboranty, že Německo válku nevyhraje, tudíž ke kolaboraci ztratili motivaci a její intenzita se snižovala. Intenzita kolaborace se také proměnila s nástupem kolaboracionistů, kteří zastávali kolaboraci na nejvyšší úrovni. Analýza motivací kolaborantů ke spolupráci s Německem je také spojena s otázkou efektivity kolaborace. Hlavní motivací kolaborantů ke spolupráci s Německem bylo zajištění postavení Francie v rámci Třetí říše, ovšem ani tyto snahy kolaborantů nezabránilly okupaci země a jmenování kolaboracionistů do vlády.

Práce je rozdělena na tři kapitoly o státní kolaboraci, ekonomické kolaboraci a kolaboracionismu. Kapitoly o státní a ekonomické kolaboraci jsou rozděleny do podkapitol, které chronologicky mapují jejich vývoj a intenzitu mezi lety 1940 až 1944. Kapitola o kolaboracionismu se ve svých prvních částech věnuje ideovému rozdělení kolaboracionistů a postupnému vývoji kolaboracionistických stran a organizací, především z důvodu lepšího pochopení cílů a ideologického přesvědčení kolaboracionistů. Druhá část kapitoly o kolaboracionismu chronologicky popisuje nástup kolaboracionistů k moci ve Vichy, čímž podrobněji zkoumám konečné etapy vichistického režimu zmíněné i v kapitole o státní kolaboraci.

Analýza literatury

Zmíněné druhy kolaborace byly popsány v knihách věnujících se konkrétně jedné z nich či souborných pracích o Francii a Vichy během druhé světové války. Jako zdroje pro svou práci jsem nejvíce využila prací anglosaských autorů, jakými jsou například **Julian T. Jackson** nebo **Robert O. Paxton** a dále děl francouzských autorů věnujících se problematice druhé světové války, jakými jsou například **Stanley Hoffmann**, **Jean-Pierre Azéma** či **Henry Rousso**. Tituly byly dostupné především v knihovně společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích, Národní knihovně v Klementinu či v knihovně ústavu CEFRES. Některé z nich bylo potřeba zakoupit ve Francii či zamluvit v rámci meziknihovní výpůjčky.

Ke zpracování své práce jsem využila především těchto titulů. Kniha **Juliana T. Jacksona** *Francie v temných letech*, Praha, 2006, v rámci zkoumání otázky Vichy představuje jedinečný pramen detailně mapující dějiny Francie během druhé světové války včetně politické situace před válkou. Jackson představuje dějiny Francie v tomto období čtivým a dobře pochopitelným způsobem, který dovoluje čtenáři proniknout do tematiky kolaborace, jejích příčin a důsledků. V rámci mého výzkumu měla kniha signifikantní význam zejména pro kapitoly o státní kolaboraci a kolaboracionismu, kde Jackson podrobně zkoumal přední postavy tohoto hnutí, jejich politickou orientaci před válkou a během ní a zároveň podrobně představoval osobnosti literárního kolaboracionismu. Jelikož se má práce věnuje chronologickému zmapování kolaborace, kniha pro mne byla přehledným zdrojem. Jde ovšem o souborný titul, proto jsem pro hlubší analýzu jednotlivých druhů kolaborace musela sáhnout po tematičtější zaměřených titulech.

Další významný pramen pro moji práci byla kniha **Roberta O. Paxtona** *Vichy France: Old Guard and New Order, 1940-1944*, Londýn, 1972. Paxtonova kniha byla v rámci problematiky Vichy přelomovým dílem, které se v 60. letech, kdy bylo kolaborantství Vichy ve Francii stále citlivým tématem, i když nikoliv už tabuizovaným, věnovalo zmapování motivů a výsledků francouzské kolaborace. Mnoho historiků v mnou použitých titulech z Paxtona čerpalo a v jejich knihách je často citován. Kniha je souborným titulem, který však na rozdíl od Jacksona nepopisuje historii Francie jako celku, ale věnuje se zejména kolaboraci Vichy. Na rozdíl od Jacksona bylo Paxtonovo dílo méně popisné a více analytické, což jsem uvítala v konečných stádiích mé práce. Než jsem pronikla hlouběji do problematiky kolaborace Vichy, kniha byla obtížná pro pochopení, jelikož autor se ve svých úvahách často

vrací ke starším událostem bez jejich dodatečného vysvětlení čtenáři. Jakmile však čtenář pronikne do obecné tematiky Vichy, Paxtonova kniha mu nabízí dobře přehlednou studii kolaborace vichistického režimu. Paxton ve své knize dochází k závěru, že Vichy slepě doufalo v uzavření mírové smlouvy s Německem a věřilo, že pomocí kolaborace s Německem si zajistí jisté postavení v Němci ovládané Evropě po vítězné válce. Paxton také tvrdil, že Vichy kolaborovalo ze své vlastní iniciativy, například v otázce Židů.² Paxton uzavírá, že Francie, i přes svou politiku kolaborace, z války vyšla hůře než jiné Německem okupované země.

Dalším titulem, který byl podstatný pro zpracování mé práce, byla kniha **Talbota Imlaye** a **Martina Horna** *The Politics of Industrial Collaboration during World War II: Ford France, Vichy and Nazi Germany*, Cambridge, 2014, která nabízela chronologické zpracování ekonomické spolupráce mezi Francií a Německem. Hlavním tématem knihy je fungování americké automobilky Ford v okupované Francii. Pro hlavní téma knihy však byl nezbytný rozbor chronologického vývoje ekonomické kolaborace, který jsem využila pro zpracování mé práce. Kniha nabízí přehlednou studii povahy ekonomické kolaborace a také limity německého využívání surovinových zdrojů a tovární výroby, které již Francie, zejména od roku 1943, nebyla ochotná překročit. Pro mou práci byl podstatný rozbor jednání mezi Francií a Německem, na kterých byla ekonomická kolaborace založena.

Článek **Stanleyho Hoffmanna** *Collaborationism in France during World War II*, *The Journal of Modern History*, 1968, byl dalším zásadním titulem pro zpracování mé práce. Hoffmann se věnuje rozdělení pojmů kolaborace a kolaboracionismus, kdy kolaboraci definuje jako otevřenou spolupráci poražené Francie s vítězným Německem v rámci sledování francouzských zájmů. Kolaboracionisty přehledně rozděluje do několika různých skupin, přičemž zkoumá jejich motivaci a ideologické přesvědčení. Článek Hoffmanna představoval zásadní zlom ve vnímání pojmu kolaboracionismus, který autor představil, a zároveň detailně analyzoval jeho představitele, kolaboracionisty. Ve své práci jsem titul využila zejména pro pochopení rozdílu mezi kolaborací a kolaboracionismem a pro analýzu různých proudů kolaboracionismu.

² David Emler, „Přijetí knihy La France de Vichy Roberta Paxtona francouzským tiskem a francouzskou historickou komunitou“ (Rigorozní práce, Univerzita Karlova v Praze, 2008), 15.

Státní kolaborace

Státní kolaborace Vichy, neboli *La collaboration d'État*, spadá do období mezi lety 1940 a 1944, kdy vichistická vláda spolupracovala s nacistickým Německem bez dosažení odpovídajících výhod či výjimečného postavení v rámci Třetí říše. Intenzita státní kolaborace se postupem války snižovala s hromadícími se neúspěchy Německa. Když bylo Německo do roku 1942 na vojenském vrcholu, kolaboranti Vichy měli ke kolaboraci mnohem větší motivaci, než když se Němcům ve válce přestávalo dařit. Státní kolaborace, navzdory přesvědčení vichistických státníků, nezabránila ani plné okupaci, ani nástupu kolaboracionistů do vlády. Kapitola je členěna do několika podkapitol, které mapují jednotlivá období během let 1940 až 1944.

Od 10. května do 22. června 1940 probíhala mohutná vojenská operace známá jako Bitva o Francii, ve které zvítězila německá vojska. Dne 15. června odstoupila francouzská vláda v čele s Paulem Reynaudem, přičemž 17. června Pétain oznámil rozhlasem, že se jím zformovaná vláda snaží o dohodu s Německem. Pro Francouze toto maršálovo oznámení znamenalo úlevu po tlaku, kterému byli vystaveni při bitvě o Francii.³ Dne 22. června bylo francouzským generálem Charlesem Huntzigerem, který byl maršálem Pétainem pověřen jednáním s Německem, uzavřeno příměří.⁴

Dne 10. července byla vládě Pétaina odhlasována plná moc Národním shromážděním a stát byl přejmenován na *État français*, neboli Francouzský stát. Vichy spoléhalo, že Německo bude brát na stát podřízený jeho vůli a podporující autoritativní režim větší ohledy, a to jak ve státním, tak v ekonomickém měřítku. Pétain ve svých politických názorech označoval Třetí republiku s jejími demokratickými principy za viníka snadné porážky Francie. Dle Pétaina Třetí republika prohranou bitvou o Francii ztratila legitimitu.⁵ Pro poražené Francouze byl tento názor po politických a hospodářských neúspěších Třetí republiky velice atraktivní, a tak není divu, že maršálův autoritativní režim v počátku podporovali. Zoufalá situace Francie v létě 1940 tak přiměla Francouze tíhnout k přijetí silné vlády, kterou Pétain nabízel.⁶

³ Robert O. Paxton, *Vichy France: Old Guard and New Order 1940-1944* (Londýn: Barrie&Jenkins, 1972), 8.

⁴ Dohoda o příměří rozdělovala Francii na okupovanou zónu a neokupovanou, či také svobodnou zónu na jihu, kterou bylo právě Vichy.

⁵ Robert O. Paxton, *Vichy France*, 20.

⁶ Philippe Burrin, „Vichy“, v *Realms of memory : rethinking the French past. Vol. 1 Conflicts and divisions*, ed. Pierre Nora a spol. (New York: Columbia University Press, 1996), 189.

Dle třetího článku dohody o příměří mezi Francií a Německem zabíralo Vichy zhruba tři pětiny území Francie a předpokládala se jeho úzká spolupráce s Německem. Koexistující francouzská a německá byrokracie na stejném území zkrátka nedovolovala Francouzům odmítnout spolupráci s Německem.⁷ Tato spolupráce byla nevyhnutelná ze dvou důvodů. Za prvé si Francie touto spoluprací s Německem udržela alespoň část své autonomie, jinak by došlo k absolutní okupaci, jako tomu bylo například v případě Polska. Druhým důvodem bylo německé zadržování francouzských politických a válečných vězňů a vydírání francouzské vlády pod neustálou hrozbou totální okupace. Vichy tak fungovalo jako politický celek v područí Německa.

Od Montoire po odvolání Laval: neúspěšný start francouzské kolaborace

Schůzku Pétaina s Hitlerem v Montoire ze dne 24. října 1940 lze považovat za počátek vládních kolaboračních vztahů mezi Vichy a Německem. Schůzku připravoval Pierre Laval, kterému se podařilo aktivizovat své kontakty v Německu. Jednání v Montoire však měla zapůsobit spíše na veřejnost, než dosáhnout konkrétních výsledků. Laval, Hitler a Pétain se shodli, že válka byla hrubou chybou Francie, která nyní musí s Německem spolupracovat.⁸ Pétain však zdůraznil, že on sám nemá pravomoc vyjednávat s Hitlerem definitivní podobu spolupráce. Podstatou schůzky tak byla demonstrace veřejného projevu inklinace Pétaina k Hitlerovi, kdy Pétain krátce po setkání prohlásil, že Francie vstupuje na cestu upřímné kolaborace s Německem.⁹

Vichy tak učinilo strategické rozhodnutí, kdy přijalo politiku státní kolaborace, což bylo logickým důsledkem uzavřeného příměří.¹⁰ Německo bylo ochotno Vichy poskytnout drobné ústupky, například v podobě povolení znovuvybrojení letectva či ponechání malé armády. Důležitým atributem této schůzky bylo prosazení zastánců kolaborace do čela vlády, jako tomu bylo v případě Pierra Laval, který se navzdory osobním antipatiím Pétaina stal ministrem zahraničí.

Lavalova politika vůči Německu však v druhé polovině roku 1940 neměla pro Francii pozitivních výsledků. Laval vsadil na německého velvyslance ve Francii Otta Abetze, který

⁷ Stanley Hoffmann, „Collaborationism in France during World War II“, 377.

⁸ Paxton, *Vichy France*, 75.

⁹ Jean-Pierre Azéma, *La Collaboration (1940-1944)* (Vendôme: Presses Universitaires de France, 1975), 89.

¹⁰ Phillipe Burrin, „Vichy“ v *Realms of memory*, 185.

neměl v německé zahraniční politice takový vliv, jak si Laval myslel.¹¹ Laval na jeho návrh poskytl Německu řadu ústupků bez reciprocity, například v případě francouzských dolů v jugoslávském Boru či zlatých rezerv předaných Francii Belgií.¹² Pétain, který si uvědomoval neloajalitu Lavalova k režimu Národní revoluce¹³, pro neúspěchy jeho politiky, která Francii nepřinášela žádné výhody, Lavalova 13. prosince 1940 odvolal. Poválečná interpretace, že Pétain Lavalova sesadil kvůli jeho velkému zájmu na kolaboraci s Německem, je mylná, jelikož hlavním bodem Pétainovy kritiky nebyla Lavalova vůle kolaborovat, ale naopak špatné výsledky této kolaborace. Němci na protest proti odvolání Lavalova uzavřeli demarkační čáru, která se od té chvíle stala prakticky neprůchodnou.

Od Darlana k Lavalovi: Hitlerova neústupnost a další neúspěchy francouzské kolaborace

Němci souhlasili s nahrazením Lavalovy vlády triumvirátem Flandin, Darlan a Huntziger. Pierre-Étienne Flandin byl ministrem zahraničí, Charles Huntziger zastával pozici ministra obrany, ale v listopadu 1941 zemřel, a proto nebyl pro budoucí vývoj významnou postavou. François Darlan se stal ministrem vnitra. V únoru 1941 Flandin rezignoval a ministrem zahraničí a premiérem se stal Darlan. Darlan si uvědomoval fakt, že svou vysokou pozici si udrží jen spoluprací s Němci, proto je opakovaně ujišťoval, že se na situaci nic nezměnilo a Francie je nadále ochotná s Německem spolupracovat (hlavně na schůzce s Hitlerem v prosinci 1940).¹⁴ Němce ubezpečoval především o tom, že propuštění Lavalova neznamenal odmítnutí kolaborace.¹⁵ Základní filosofií Darlana byla jistota, že Německo vyhraje válku, přičemž Francie bude patřit do Německem vytvořené Evropy.¹⁶

Květen 1941 znamenal zintenzivnění politické kolaborace Darlana podpisem Pařížských protokolů. Během protibritského puče v Iránu, který se Hitler rozhodl vojensky podpořit, žádal Abetz využití francouzských leteckých základen v Sýrii Německem. Darlan, který to vnímal jako příležitost získat na Německu ústupky, s jejich využitím souhlasil. Dne

¹¹ Barbara Lambauer, *Otto Abetz et les Français* (Paříž: Librairie Arthème Fayard, 2001), 187.

¹² Henry Rousso, *Vichy- L'événement, la mémoire, l'histoire* (Paříž: Gallimard, 1992), 163.

¹³ Národní revoluce byl ideologický program maršála Pétaina ustanovený ve Vichy během německé okupace. Pro režim byl charakteristický kult osobnosti Pétaina, antisemitismus, xenofobie a podporování tradičních francouzských konzervativních hodnot. Heslem režimu bylo *Travail, Famille, Patrie*, neboli práce, rodina, vlast.

¹⁴ Jean-Pierre Azéma, *De Munich à la Libération* (Paříž: Éditions du Seuil, 1979), 116.

¹⁵ Julian T. Jackson, *Francie v temných letech* (Praha: BB/art, 2006), 187.

¹⁶ *Ibid*, 190.

11. května 1941 se Darlan sešel s Hitlerem v Berchetesgardenu za účelem projednání dohody. Hitler ovšem Francouze informoval, že Německo je v otázce vítězství ve válce natolik sebevědomé, že Francii vnímá pouze jako podpůrnou sílu. Darlan chtěl nicméně upevnit francouzskou roli v poválečném evropském uspořádání, a proto vichistická vláda na doporučení Darlana s podpisem Pařížských protokolů dne 27. května souhlasila. Dohoda opravňovala Němce k využívání přístavu v Dakaru pro akce německých ponorek, dále tuniského přístavu Bizert, který měl sloužit k posílání zásob německému generálovi Erwinu Rommelovi operujícímu v té době v severní Africe, a především pak k využívání zmíněných syrských leteckých základen.¹⁷ Německo recipročně souhlasilo se snížením okupačních poplatků a snazším průchodem přes demarkační linii.

Čtvrtou součástí dohody pak měl být seznam významných politických ústupků Německa vůči Francii, které Francouzi sami připravili.¹⁸ Zejména se jednalo o podepsání mírové dohody mezi Francií a Německem v rámci předpokládaného poválečného uspořádání Evropy po vítězství Německa. Darlan na přijetí těchto požadavků trval, protože takto by bylo pro francouzskou veřejnost snazší vyrovnat se s případným vyhlášením války Británii či USA, na které Německo naléhalo.¹⁹ Pravdou však zůstává, že poslední část dohody podepsal jen Darlan s Abetzem. Darlanem odeslané nóty Německu (poslední 14. července), ve kterých vyžadoval reakci na Francií navržené ústupky, zůstaly zcela bez odpovědi.

Ve stejnou dobu byla francouzská Sýrie ohrožená britsko-gaullistickými vojsky a Darlan se rozhodl stáhnout německá letadla z francouzské základny, aby spojenecká vojska nezaútočila. Nicméně to střetu nezabránilo a po zhruba měsíčním boji se spojeneckými jednotkami se Vichy vzdalo a ztratilo tak území v Sýrii. Stažením německých letadel se Darlan odklonil od dodržování sjednaných Pařížských protokolů a ustoupil od vojenské spolupráce s Německem.

Interpretace tohoto kroku mohou být různé, ovšem nejpřesvědčivějším motivem Darlanova rozhodnutí je absence německé vůle respektovat francouzské požadavky, čímž Darlan ztratil k vojenské kolaboraci motivaci. Za těchto podmínek by dodržování ostatních ujednání

¹⁷ Lambauer, *Otto Abetz et les Français*, 340.

¹⁸ Azéma, *La collaboration*, 60.

¹⁹ Azéma, *De Munich à la Libération*, 117.

Pařížských protokolů dostalo Francii do dalších válečných konfliktů se spojenci a mohlo by narušit Francouzi deklarovanou neutralitu.²⁰ Německo ani nemělo na podpisu čtvrtého dodatku Pařížských protokolů zájem, protože pozornost Hitlera bylo v tuto chvíli zaměřená na invazi do Sovětského svazu.²¹

Darlan nicméně pokračoval v kolaboraci ve snaze získat výhodnější podmínky pro Francii a modifikaci jejího politického statusu.²² Sesazoval generály, kteří se vyjadřovali proti Německu, například generály Paula-Andrého Doyena či Maxima Weyganda. Weygand nesouhlasil s podporováním Rommela v severní Africe a na žádost Hitlera byl Darlanem zbaven funkce. V druhé polovině roku 1941 Francouzi nadále na nátlak Hitlera poskytovali materiální zásoby Rommelově armádě v severní Africe, čímž dávalo Německo najevo, že nepotřebuje podepsání Protokolů ani jiné politické dohody, aby na Francii získalo potřebnou materiální podporu.

Německo však na Francii naléhalo s vyhlášením války spojencům. Abetz v lednu 1942 Darlanovi prezentoval Hitlerovu myšlenku, že pokud by Francie vyhlásila válku spojencům, Německo by uvažovalo o podepsání mírové smlouvy s Francií.²³ Pétain společně s Darlanem souhlasili, ale vymínili si projednání ve vládě, jejíž postoj byl váhavý. Hitler ovšem představu podpisu mírové smlouvy opustil a vyjádřil se, že i když Francie Německu zajišťuje dodávky do severní Afriky a vládní podporu, není kolaborace Francie natolik významná, aby jí Německo poskytovalo koncese.²⁴ Tato epizoda ukazuje, že i když byl přístup Vichy váhavý a k vyhlášení války spojencům nakonec nedošlo, příliš se nebránili spojencům válku vyhlásit a opět se podrobit německému diktátu. Hitler si byl vědom francouzského strachu z Německa a vůle zajistit Francii co nejlepší postavení v poválečném uspořádání pod jeho vedením. Německo bylo v této době stále válečně velmi sebevědomé.

Neúspěchy Darlanovy politiky podnítily maršála Pétaina, aby se v březnu 1942 sešel tajně s Lavalem a vyjednával podmínky jeho možného návratu. Maršála k tomuto kroku přiměla především oblíbenost Lavalů u Němců. Darlan byl přinucen 17. dubna rezignovat a na jeho

²⁰ Paxton, *Vichy France*, 122.

²¹ Ibid, 124.

²² Jackson, 192.

²³ Lambauer, 449.

²⁴ Ibid, 451.

místo byl Pétainem opět jmenován Pierre Laval, který od této chvíle plně kontroloval jednání s Německem.²⁵ Německu se tak otevřely nové možnosti státní kolaborace.

Laval v čele státu: plná státní a policejní kolaborace

Po nástupu Lavalova na post premiéra zůstalo maršálu Pétainovi pouze obřadní postavení hlavy státu. Laval zcela převzal ministerstva zahraničních věcí, vnitra a informací. Do své vlády prosazoval osobnosti z řad kolaborantů či silně proněmecky orientovaných politiků. Významné kolaboracionisty však do své vlády nejmenoval, jelikož si chtěl udržet výsadní postavení. Ministrem pro průmyslovou výrobu byl jmenován Jean Bichelonne a generálním tajemníkem René Bousquet, který řídil policii, kdy Němcům slíbil, že spolupráce mezi nimi bude užší než kdykoliv předtím.²⁶ Členy vlády Vichy, kteří byli nadšenými podporovateli Národní revoluce, Laval zbavoval funkce. Hlavním cílem Lavalovy vlády bylo provozovat plnou politickou kolaboraci s Německem bez opozice. Laval Německo vnímal jako jednoznačného vítěze války, se kterým Francie bude spolupracovat v rámci upevnění jejího budoucího postavení v Německem ovládané Evropě.

Podstatnou roli v otázce kolaborace začala hrát i francouzská policie. V květnu 1942 přešla kontrola policie na vyššího velitele SS, kterým byl Karl Oberg. Oberg byl fanatický nacist a zcela věrný *Obergruppenführerovi* SS Reinhardu Heydrichovi. Šéfem policie ve Vichy byl René Bousquet, který v srpnu 1942 podepsal s Obergem dohodu, ve které se shodli, že Němci nechají francouzské policii volnou ruku, nebudou vykonávat hromadné popravy a zločiny nechají na posouzení francouzským soudům, pokud nebudou trestné činy páčány přímo na Němcích. Francouzi naproti tomu přislíbili, že budou udržovat v zemi pořádek a budou bojovat s anarchisty, teroristy a komunisty.²⁷

Dohodou se tedy francouzská policie zavázala pracovat pro Němce. Úzce spolupracovala s Gestapem, vězně i mučila, přičemž většina z vězněných byli komunisté nebo gaullisté.²⁸ Francouzská policie se také značně podílela na řešení židovské otázky ve Francii, což byl

²⁵ Jean-Pierre Azéma a François Bédarida, *Vichy et Les Français* (Paříž: Librairie Arthème Fayard, 1992), 222.

²⁶ Marc Olivier Baruch, *Servir l'État français* (Paříž: Librairie Arthème Fayard, 1997), 392.

²⁷ Jackson, 224.

²⁸ Gaullisté byli zastánci Charlese de Gaulla, kteří stáli v opozici autoritativního Pétainova režimu a kolaborace.

jeden z nejnásilnějších projevů státní kolaborace. Německo začalo plně prosazovat Konečné řešení, které se od roku 1943 týkalo i francouzských Židů.²⁹

Vél d'Hiver: Židovská otázka jako nejkrutější projev státní kolaborace

Německo se rozhodlo uplatnit v rámci židovské otázky Konečné řešení, což byl nacistický plán vyhlazení židovské populace v Evropě, které pro Francii znamenalo deportaci co největšího počtu Židů z Francie.³⁰ Při jednání s Obergem a Heydrichem v květnu 1942 se Bousquet vyjádřil pro deportaci nefrancouzských Židů nejen z okupované zóny, ale i ze zóny svobodné.³¹ 2. července 1942 se obě strany shodly na Bousquetově návrhu, že francouzská policie bude Židy zatýkat a němečtí vojáci budou organizovat jejich deportaci. Plánem Němců bylo deportovat nefrancouzské Židy od 16 do 40 let. Ovšem na návrh Laval se věková hranice snížila i na mladší děti, přičemž Laval tento krok odůvodnil tím, že režim se nebude muset starat o židovské děti, jejichž rodiče budou přemístěni, čímž docílil transportu 4 100 dětí.³²

Vél d'Hiver byla pařížská sportovní aréna, která se nacházela v 15. pařížském městském obvodu. Během 16. a 17. července 1942 zde bylo umístěno 12 884 nefrancouzských Židů za účelem deportace. Zatýkáni probíhalo pod vedením francouzské policie a zúčastnilo se jej 9 000 policistů, přičemž pomoci se jim dostalo i od kolaboracionistů.³³ Němečtí vojáci se zatýkáni prakticky neúčastnili. Německé autority správně spoléhaly na francouzské uniformy policistů, které nijak neindikovaly zapojení Němců do celé akce, což mnohé Židy uklidnilo a jejich zatýkáni bylo proto snazší.³⁴ Židé byli drženi ve Vél d'Hiver pět dní bez přístupu k vodě či jídlu. Poté bylo zhruba 6 000 Židů deportováno do koncentračního tábora Drancy. Ostatní byli umístěni do jiných táborů, které je připravily na transport do Osvětimi, kde byli ihned zplynováni. Laval se v době razíí nacházel v Paříži, ovšem o jeho osobním zapojení do akce nejsou žádné záznamy.

²⁹ Azéma a Bédarida, *Vichy et Les Français*, 226.

³⁰ Do svobodné jižní zóny odcházelo mnoho Židů z jiných Německem okupovaných zemí. Ve Francii byli pak Židé rozděleni na francouzské, kteří byli občany Francie a do roku 1943 se v jižní zóně vyhýbali mnoha německým perzekucím, a nefrancouzské, kteří neměli francouzské občanství a byli zahrnováni od začátku do transportů.

³¹ Azéma a Bédarida, *Vichy et Les Français*, 226.

³² Michael Curtis, „Vichy France and the Holocaust“, *Society Journal* 34 (1997): 27, zpřístupněno v databázi EBSCOhost 20. února, 2016.

³³ Robert O. Paxton a Michael R. Marrus, *Vichy France and the Jews* (Stanford: Stanford University Press, 1995), 250.

³⁴ Azéma a Bédarida, *Vichy et Les Français*, 250.

Po akci ve Vél d'Hiver čelila vichistická vláda kritice veřejnosti, což přimělo Němce zmenšit nároky na deportaci Židů, jejichž četnost se v druhé polovině roku 1942 podstatně snížila. Přesto bylo od července do konce roku 1942 deportováno 38 802 Židů. Názor, že vichistický režim se kolaborací s Němci při zatýkání nefrancouzských Židů snažil zachránit Židy francouzské, není zcela pravdivý. Vichistická vláda neprotestovala proti transportům z první poloviny roku 1942, ve kterých se nacházeli i francouzští Židé, a navíc bez kolaborace francouzské policie by Němci neměli informace ani dostatek lidí na zatýkání takového množství Židů, francouzských i nefrancouzských.³⁵ Laval se dokonce vyjádřil, že je šťastný, že má příležitost se Židů zbavit.³⁶ Laval ani Bousquet neprojevovali žádný zájem o to, kam jsou Židé transportováni a jaký je skutečný záměr Němců, totiž jejich vyhlazení. Jejich hlavním cílem bylo přesvědčit Německo, že francouzskou policii potřebují pro upevnění okupačního režimu a ukázat Němcům, že Vichy je s Německem ochotno kolaborovat na vyšší úrovni. Pétain i Laval se tak svou politikou státní kolaborace stali nezbytným nástrojem prvních etap Konečného řešení.³⁷ Především kvůli spolupráci na deportaci Židů z Francie je Vichy historiky a francouzskou veřejností považováno za kolaborantský režim.

Začátek konce: severoafriická otázka, plná okupace a příchod Milice

Kolaborace vichistické vlády, navzdory přesvědčení Lavalova, nemohla Francii pomoci před německou okupací celé země, ke které došlo 11. listopadu 1942. Hitler se necítil Francii nijak zavázán. Navíc vyostřená situace v severní Africe jej nepřesvědčila o úplné oddanosti Francouzů státní kolaboraci s Německem. Americká invaze pod názvem operace Torch do severní Afriky začala 8. listopadu. Američané spoléhali na své francouzské kontakty, jako byl například generál Henri Giraud, který byl protiněmecky zaměřený pétainovec.³⁸ Lavalovou prioritou bylo ujistit Němce, že Francie celou situaci zvládne sama bez německé intervence, aby nedošlo k zapojení Němců do konfliktu. Vyzýval proto k ozbrojenému francouzskému odporu proti Američanům. Francie však zcela ztratila nad boji kontrolu kvůli velké americké převaze a Německo poslalo do Tuniska svá vojska.

Darlan, který se v době konfliktu nacházel v Alžíru, se zapojil do jednání a dne 10. listopadu uzavřel s Američany příměří. Laval v té době jednal s Hitlerem v Berlíně, který se však

³⁵ Jackson, 226.

³⁶ Ibid.

³⁷ Curtis, „Vichy France and the holocaust“, 26.

³⁸ Baruch, *Servir l'État Français*, 442.

již rozhodl pro okupaci jižní zóny, tedy cokoliv, co Laval navrhl, nemělo na Hitlera žádný vliv. Dne 11. listopadu tak začala okupace svobodné zóny Německem, čímž se Francie stala plně okupovanou zemí. Vichistická vláda tak přišla o monopol svobodného jednání a ztratila všechny výhody, kterých dosáhla při podepisování příměří v roce 1940. Lavalem propagovaná státní kolaborace tak navzdory všem snahám vichistické vlády nezabránila plně německé okupaci.

Darlan naproti tomu začal spolupracovat s Američany. Pro Američany byl užitečnějším chráněncem než generál Giraud, jelikož Darlana byli na rozdíl od Girauda francouzští vojáci ochotni následovat.³⁹ Darlan podepsal s americkým velitelem v severní Africe Markem Clarkem dne 12. listopadu 1942 dohodu, která ho prohlašovala za hlavu vlády ve francouzské severní Africe, přičemž generál Giraud byl nedlouho poté jmenován vrchním velitelem vojenských sil. V severní Africe tak vznikla druhá francouzská vláda, která na rozdíl od vlády vichistické měla plnou svobodu rozhodování a postavila se proti Němcům. Vichy se naproti tomu po listopadu 1942 okupantům nijak nezpěchovalo a svou novou situaci bez protestů přijalo. Francouzská vláda se tak přizpůsobila okupaci, která ji vystavovala každodennímu německému nátlaku.⁴⁰

Vichistická vláda se od začátku plné okupace začala pomalu rozpadat. Pétain prakticky ztratil veškeré státní pravomoci, které v plné míře přešly na Lavala.⁴¹ Situace Německa se v roce 1943 strmě zhoršovala a jeho vítězství ve válce se stávalo čím dál nepravděpodobnější. Laval si byl vědom zhoršující se situace, ovšem nadále věřil v uzavření pro Francii výhodné mírové smlouvy mezi oběma zeměmi. Jednání mezi Lavalem a Hitlerem však nadále postrádala smysl, jelikož Hitler stále nechtěl Francii koncese poskytnout. Němci začali také zintenzivňovat ekonomický nátlak na Francii do nereálných rozměrů (viz v další kapitole o ekonomické kolaboraci).

Navzdory ekonomickému tlaku Německa, který způsobil ekonomickou krizi, a již zřetelným pochybnostem o jednoznačném německém vítězství ve válce státní kolaborace pokračovala. Francouzská policie v únoru 1943 Němcům intenzivně pomáhala při zatýkání Židů v jižní zóně, ačkoliv Laval další deportace v létě 1942 kvůli odporu veřejnosti odmítl. Němci však

³⁹ Jackson, 232.

⁴⁰ Burrin, 185.

⁴¹ Paul Webster, *Pétain's Crime: The Full Story of French Collaboration in the Holocaust* (Chicago: Ivan R. Dee, 1991), 158.

vyžadovali další transporty společně s požadavkem, že francouzští Židé z jižní zóny, kteří nabyli francouzské občanství ve 20. letech, musí o občanství přijít.⁴² Laval vůči tomuto příkazu vyjádřil důrazný odpor. Kvůli své upadající ochotě zcela se podvolovat Německu se dostal Laval do hledáčku pařížských kolaboracionistů, kteří usilovali o jeho zbavení funkce. Laval na tento nátlak reagoval vytvořením *Milice français* (Francouzská milice), polovojenské organizace vzniklé se souhlasem Hitlera, která provázela režim Vichy až do jeho konce. Laval tak nyní musel čelit dvojímu nátlaku, jak ze strany Německa, tak ze strany francouzských kolaboracionistů, kteří usilovali o Lavalovo místo.

Milice, vláda kolaboracionistů a konec Vichy

Hlavním impulzem pro vznik *Milice* byl sílící protiněmecký odboj v rámci francouzských odbojových organizací a nespolehlivost francouzské policie po protiněmeckých výrocích Bousqueta, který v polovině roku 1943 na státní kolaboraci změnil názor. Laval ovšem do pozice generálního tajemníka *Milice* jmenoval Josepha Darnanda, ultrapravicového militantního aktivistu, který se později přidal k SS a kolaboracionistům. *Milice* vznikla na základě Darnandovy ultrapravicové aktivistické organizace *Service d'ordre légionnaire*, Pořádkové legionářské služby, zkráceně SOL, která už sama o sobě byla téměř fanatickým uspořádáním bojujícím za francouzský nacionalismus a proti bolševismu.⁴³ Když se Darnand dostal do čela *Milice*, zřídil v ní militantní buňky, které byly konstantně ve vojenské službě, přičemž členové museli složit přísahu, ve které odsuzovali demokracii, individualismus, mezinárodní kapitalismus, bolševismus, svobodné zednáře a „židovskou lepru“.⁴⁴

Lavalovo pojetí *Milice* se však s Darnandovým neshodovalo. Laval chtěl v *Milice* mít organizaci, která bude vyvažovat vliv kolaboracionistů a bude bránit režim Vichy, zatímco ambiciózní Darnand z ní chtěl vytvořit masovou ultrapravicovou organizaci s vlastní agendou. Lavalova představa o *Milice* zůstala nenaplněna, kdežto Darnandovi, který se v srpnu 1943 stal *Sturmbannführerem* SS, se podařilo ke svému cíli přiblížit, když po svém jmenování do SS od Němců získal souhlas, zbrojní a finanční vybavení a docílil náboru dalších členů z řad kolaboracionistů. *Milice* měla stejné cíle jako Němci, například boj proti Židům, jež však častokrát praktikovala ostřeji než Němci.⁴⁵ Tímto krokem se Lavalovy a Darnandovy

⁴² Paul Webster, *Pétain's Crime*, 170.

⁴³ Curtis, 25.

⁴⁴ Jackson, 238.

⁴⁵ Curtis, 25.

cesty definitivně rozdělily. Darnand 17. září 1943 podepsal kolaboracionistický manifest a tím se on a *Milice* připojili ke kolaboracionistům. Laval tak svěřil velení *Milice* do rukou ultrapravicového aktivisty, který od léta 1943 zastával pozici totální kolaborace s Německem. Laval, ač veřejně prosazoval státní kolaboraci, nebyl kolaboracionistou.

Na podzim roku 1943 již Pétainovi poradci uvažovali o dohodě se spojenci a začali dokonce pracovat na demokratičtější ústavě. V reakci na to byl v dopisu předaném Abetzem od Joachima von Ribbentropa, německého ministra zahraničí, Pétain vyzván k vytvoření zcela proněmecké vlády, v jejímž čele musí zůstat Laval.⁴⁶ I přes to, že Laval totální kolaboraci odmítl, Hitler prosazoval jeho udržení v čele Vichy. Laval totiž během svého působení ve funkci Hitlerovi opakovaně dokázal svou loajalitu. Kolaboracionistům naproti tomu Hitler nikdy otevřeně neprojevoval velkou podporu v otázce dosazení do vlády Vichy. Po tomto německém ultimátu se Pétain rozhodl rezignovat a Laval byl nucen do vlády přijmout kolaboracionisty, kteří jediní s ním byli ochotni dále spolupracovat. Darnand vystřídal v pozici generálního tajemníka Bousqueta.

První půlrok roku 1944 již předznamenával konec vichistického režimu, jehož hlavní postavou se stal Joseph Darnand. Stát se nacházel zcela pod vlivem kolaboracionistů, kdy Darnand prosazoval ultrakolaboracionistické členy *Milice* do vysokých funkcí, čímž dal *Milice* absolutní volnost v počínání na francouzském území. Na začátku roku 1944 měla *Milice* mezi 26 000 a 30 000 příslušníky a navzdory své chabé vojenské účinnosti poměrně úspěšně pokračovala v upevňování své moci ve Francii.⁴⁷ Z Vichy se tak stal policejní stát pod vedením *Milice*.⁴⁸

Dne 6. června 1944 se spojenci vylodili v Normandii při operaci Overlord. Tím začala závěrečná bitva o Francii a po červenci 1944, kdy se spojencům podařilo prorazit německou obranu v Normandii, její osvobození. Blížící se osvobození Francie přimělo Lavala s Pétainem připravovat kroky, které by jim dovolovaly spolupracovat se spojenci. Dne 9. července navštívili Pétaina zástupci kolaboracionistů, kteří neúspěšně požadovali nahrazení Lavala v čele vlády osobou, která by zastávala plnou kolaboraci. Laval se snažil udržet u moci za každou cenu, aby byl schopen po osvobození sestavit sám vládu, která by jednala

⁴⁶ Paxton, *Vichy France*, 325.

⁴⁷ Jean-Pierre Azéma a Michel Wieviorka, *Vichy, 1940-1944* (Paříž: Éditions Perrin, 2004), 114.

⁴⁸ Baruch, 530.

se spojenci a zajistila si pověst vlády, která jednala s osvoboditeli. Takto by nemohl být perzekuován za státní kolaboraci s Německem.

Pétain se snažil zachránit svou pověst odesláním dlouhého dopisu Lavalovi, ve kterém ostře kritizoval jednání *Milice* v posledním roce okupace a vyjadřoval obavy nad její oddanou spoluprací s Němci.⁴⁹ Všechny plány však byly přerušeny Němci, kteří v srpnu 1944 Pétaina s Lavalem násilně odvezli do německého městečka Sigmaringu, které mělo být exilovým sídlem vichistické vlády. Exil v Sigmaringu však již nelze považovat za fázi existence vlády Vichy. Laval s Pétainem již neplnili své úřední povinnosti a nová vláda zřízená pod vedením Fernanda de Briona již neměla vůbec žádné pravomoci. Ve svém exilu se Laval snažil připravit svou obhajobu, kterou neúspěšně přednesl během svého procesu v roce 1945, kdežto Pétain se v roce 1945 vrátil do Francie a byl nejprve odsouzen k trestu smrti, později pouze k doživotnímu vězení. Léto 1944 a exilovou vládu v Sigmaringu lze označit za konečné stádium Vichy.

Závěr

Vichistický režim během celé své existence čelil strachu, že Německo může kdykoliv zahájit kompletní okupaci země, tudíž nikdy vůči Německu nevnášel náležitější požadavky, jen se podvoloval jeho vůli. Darlan svůj postoj ke státní kolaboraci odůvodňoval potřebou obrany francouzských zájmů a upevnění postavení Francie v Němci ovládané Evropě. Darlanovy snahy však zůstaly neúspěšné, když se po opakovaných ústupcích Francie od Německa nedočkala žádné významné zpětné vazby. Laval oproti Darlanovi kolaboroval otevřeněji z přesvědčení, že Německo vyhraje válku. I přes své snahy však ani on nedokázal zabránit okupaci jižní zóny, stejně tak jako nedosáhl podepsání mírové smlouvy. Konečné stádium existence Vichy bylo bojem o moc mezi Lavalem a kolaboracionisty.

Kroky režimu do konce roku 1943 by se daly snad zdůvodnit snahou o zachování jednoty a částečné samostatnosti Francie, i když zejména v řešení židovské otázky byl jeho přístup více než aktivní. Bez pomoci francouzské policie by transporty nebyly možné, a pokud se Laval vzepřel na konci roku 1942, bylo to jen z obavy z veřejného mínění. Po nástupu kolaboracionistů do vlády však již nelze hovořit o francouzských národních zájmech, ale jen o plné kolaboraci s nacistickým Německem. S blížícím se koncem války začali vůdci Vichy

⁴⁹ Curtis, 25.

přehodnocovat svůj postoj ke kolaboraci, jejíž intenzita se začala strmě snižovat. Byli si vědomi faktu, že po porážce Německa budou nejen obviňováni ze spolupráce s nacisty, ale také identifikováni s terorem *Milice* a názory kolaboracionistů. Proto se Pétain s Lavalem snažili své kroky, které podnikli během války, odůvodnit. Pétain, přestože těsně před koncem války svůj postoj ke kolaboraci převrátil, od samého počátku státní kolaboraci zastával. Státní kolaboraci Vichy lze označit za podvolování se vůli Německa a uplatňování většinou radikálních opatření za účelem získání německé náklonnosti bez odpovídající odezvy, které nezabránilo ani plné okupaci země Němci, ani vládě ultrapravicových kolaboracionistů.

Ekonomická kolaborace

Ekonomická kolaborace Vichy probíhala ve stejném časovém rozmezí jako kolaborace státní, tedy mezi lety 1940 až 1944. Motivace státních struktur Vichy k ekonomické kolaboraci jsou srovnatelné s motivacemi kolaborace státní, kdy Vichy doufalo, že nadměrnou ekonomickou spoluprací s Německem dokáže vláda vymoci ústupky pro Francii. S postupem války však německé vítězství začalo být nepravděpodobné a válečné neúspěchy přiměly Německo na Francii činit nespelnitelné ekonomické nároky, například v podobě odesílání francouzských dělníků do Německa. Uzavření dohody Speer-Bichelonne mapuje poslední snahy obou zemí k oboustranně fungujícímu řešení, ovšem vládní situace Vichy, které ztrácelo ke kolaboraci motivaci, společně s vědomím, že Německo prohraje válku, uplatnění této dohody vyloučily. I přes to se však Německu do konce okupace dařilo z Francie čerpat obrovské dávky surovinových zdrojů. Kapitola je členěna na podkapitoly, které chronologicky mapují vývoj ekonomické kolaborace od začátku okupace po její konec.

Rok 1940 – 1941: počátky ekonomické kolaborace a její motivy

Na konci roku 1939 byl Hitler vrchním velením Wehrmachtu (OKW), upozorněn na nedostatek pracovních sil a zdrojů v Německu, což mohlo ohrozit německou válečnou ekonomiku.⁵⁰ Hitler se rozhodl na základě této zprávy zrychlit ofenzivu na západní frontě. V únoru 1940 bylo hlavním úkolem Wehrmachtu v zemích západní Evropy, které budou Německem okupovány, identifikovat továrny, které by charakterem své výroby pomohly

⁵⁰ Talbot Imlay a Martin Horn, *The Politics of Industrial Collaboration during World War II: Ford France, Vichy and Nazi Germany* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 52.

německé válečné ekonomice a které by byly ochotné po dobytí země s Německem spolupracovat. Francie se tak po svém poražení v červnu 1940 dostala pod vojenské vedení organizace *Militärbefehlshabers in Frankreich*, vrchní velení Wehrmachtu ve Francii, zkráceně MbF, které mělo za úkol kontrolu nad okupovanou Francií.

Německá armáda po dobytí Francie začala s drancováním a zabavováním továrních strojů a surovin. V období uplatňování Blitzkrieg, či bleskové války, Němci ve Francii hledali především zdroje surovin, které byly nejpodstatnější pro německou ekonomiku. Především to byly primární suroviny, například hliník, měď nebo uhlí.⁵¹ Aby byl obchod pro Německo výhodný, byl nuceně přemrštěný kurz říšské marky, přičemž jedna říšská marka odpovídala 20 frankům.⁵² Po počátečním drancování a zabavování továrních strojů a surovin si německé okupační velení velmi záhy uvědomilo, že pro německé ekonomické zájmy (zejména pro zájmy Wehrmachtu) bude výhodnější s francouzskými továrnami a firmami jednat a spolupracovat. Němci začali postupně pronikat do francouzské ekonomiky za účelem získání co největšího množství surovinových zdrojů. Němci chtěli dosáhnout spolupráce s francouzským průmyslem, nikoli za účelem dominance, ale se záměrem implementace a rozvinutí svrchovanosti německého trhu v trhu francouzském přijatelnými a trvanlivými metodami.⁵³ Francouzští továrníci měli zase jasný plán pokračovat ve výrobě a zajistit pracovní místa, což byly cíle, kterých mohli dosáhnout kolaborací s Německem. Začátkem roku 1941 mělo 435 francouzských firem uzavřenou smlouvu s Německem v hodnotě 1,5 miliardy říšských marek.⁵⁴

Vichy se od začátku své existence (červenec 1940) vypořádávalo s ekonomickými problémy, například s nedostatkem primárních surovin a materiálových zdrojů. Hlavním motivem kolaborace Vichy s Německem tak bylo zajištění ekonomického přežití Francie, a to nejen Vichy, ale i okupované zóny. Okupovaná zóna spadala legislativně pod Vichy a, i když Vichy okupováno Wehrmachtem zatím nebylo, neznamenalo to, že nebylo Německem ekonomicky vyčerpáváno. Okupovaná zóna i Vichy musely dohromady denně platit mezi 15 a 25 milióny říšských marek. Německo v rychlém tempu zahlcovalo francouzské firmy zakázkami a vytvářelo tak nátlak, kterému byly francouzská ekonomika a francouzské firmy vystavovány. Francie, aby se vyrovnala německému tempu, začala podnikat vlastní kroky,

⁵¹ Rousso, *Vichy- L'événement, la mémoire, l'histoire*, 149.

⁵² Götz Aly, *Hitlerův národní stát* (Praha: Argo, 2007), 139.

⁵³ Rousso, *Vichy- L'événement, la mémoire, l'histoire*, 149.

⁵⁴ Imlay a Horn, *The Politics of Industrial Collaboration during World War II*, 54.

například založení *Ministère de la Production Industrielle*, ministerstvo průmyslové výroby, zkráceně MPI, v létě 1940, v jehož čele stanul René Belin, který ve svém dopisu Pétainovi ze srpna 1940 vyjádřil své přesvědčení, že vznik MPI signalizuje anexi okupované zóny, která je plně okupována nepřítelem.⁵⁵

Vichistická vláda se zpočátku zdráhala otevřeně vyjádřit svou ekonomickou spolupráci s německou okupační mocností. Měla obavy především ze zhoršení vztahů s Velkou Británií a z negativní reakce francouzského veřejného mínění. MPI tak na podzim roku 1940 přijalo opatření, která zakazovala francouzským firmám přijetí smluv s Německem v případě, že by se jednalo o kontrakty o válečném zboží.⁵⁶ MPI ovšem umožnilo francouzským firmám opravovat německé tanky, což ukazuje na nejednoznačnost francouzské strategie. To potvrzuje i fakt, že nedlouho na to MPI přestalo zmíněné restrikce uplatňovat úplně.

Rozpolcenost francouzské strategie prezentoval i Pierre Laval, který v srpnu 1940 vyjádřil v jednání s Německem souhlas s *Neuordnung*, což byl Hitlerův plán uspořádání Evropy pod německým vedením po vítězné válce, navzdory stále váhavému přístupu Vichy k ekonomické kolaboraci. Laval se vyjádřil, že v *Neuordnung* věřil, a prohlásil, že budoucí uspořádání světa bude záviset na Německu a na ekonomické kolaboraci, na které *Neuordnung* stál.⁵⁷ Lavalův přístup ke kolaboraci s Německem, který vycházel z přesvědčení, že Německo vyhraje válku, však nebyl kolektivním názorem vichistické vlády. Mnozí členové vlády zastávali názor autonomie francouzských ekonomických zdrojů a vyjadřovali obavu z ovládnutí francouzské ekonomiky Německem. Vichy v reakci na tento názor a ze strachu o zhoršení pověsti vichistické vlády mezi Francouzi pověřilo MPI jmenováním francouzských správců do ohrožených firem. Německo však mělo stále poslední slovo v rozhodování, se kterými francouzskými firmami uzavře smlouvy.

Vláda Vichy, stejně jako některé francouzské společnosti, cítila potřebu obnovit běžný provoz francouzských firem, kterého se dalo dosáhnout ekonomickou spoluprací s okupujícím Německem. Zároveň si plně uvědomovala německou svrchovanost v oblasti ekonomické kolaborace. Vichy proto na Německu žádalo výsady výměnou za ochotu Francie s Německem

⁵⁵ Azéma a Bédarida, *Vichy et Les Français*, 330.

⁵⁶ Imlay a Horn, 67.

⁵⁷ Ibid, 68.

kolaborovat. Tyto kompenzace měly mít podobu zajištění statutu Francie v Německem ovládané Evropě po skončení války.

Snahy vichistické vlády o kontrolu nad ekonomickou spoluprací s Německem (vznik CO a OCRPI)

Německý postoj však popíral mezivládní jednání s vichistickou vládou o autonomním statutu Francie po válce. Francouzi se tedy alespoň snažili ústupky vyžadované po Německu zakomponovat do konkrétních smluv uzavřených s francouzskými firmami. MPI tak informovalo francouzské průmyslníky, že mohou přijímat kontrakty s Německem v případě, že na něm budou požadovat potřebné suroviny a návrat francouzských válečných vězňů za účelem práce ve francouzských továrnách. Vichistická vláda tak chtěla mít ekonomickou kolaboraci s Německem pod kontrolou.

Za tímto účelem zákonem z 16. srpna 1940 vznikly *Comités d'organisation*, organizační komise, zkráceně CO, jako simulace odborových organizací, jejichž hlavním úkolem bylo stanovování cen, distribuce nezpracovaných materiálů a určování produkční schopnosti jednotlivých firem.⁵⁸ Každé odvětví průmyslu a obchodu bylo oprávněno zřídit svou vlastní organizační komisi, které měly být stavebním kamenem centralizované ekonomiky a plánovacím uskupením v rámci každého odvětví.⁵⁹ CO byly prostředkem k oživení francouzské ekonomiky a nástrojem k vztyčení bariéry mezi německými okupačními silami a francouzskými podniky, jelikož velký nedostatek surovin a pracovní síly společně s narůstajícím německým nátlakem na francouzský průmysl byly hrozbou pro francouzskou ekonomiku. Namísto odborových organizací byly proto po německém vzoru založeny CO, které měly za úkol reprezentaci jednotlivých úseků francouzské ekonomiky, konkrétně běžných zaměstnanců a dělnictva. Hlavním záměrem Francie při formování CO bylo mít kontrolu nad německými požadavky v rámci jednotlivých průmyslových odvětví.⁶⁰ Velká část CO ovšem za účelem zpřístupnění surovinových zdrojů povzbuzovala spolupráci s německými protějšky a prosazovala jmenování kolaborantů do vedoucích funkcí.⁶¹

⁵⁸ Rousso, *Vichy- L'événement, la mémoire, l'histoire*, 69.

⁵⁹ Paxton, *Vichy France*, 216.

⁶⁰ Kenneth Mouré, „ECONOMIC CHOICE IN DARK TIMES: The Vichy Economy“, *French Politics, Culture & Society 25* (2007): 111, zpřístupněno 30. března, 2016.

⁶¹ *Ibid*, 112.

Organizace, která s CO výrazně spolupracovala, byla *Office central de répartition des produits industriels*, hlavní úřad pro rozdělení průmyslových produktů, zkráceně OCRPI, která byla založena přijetím zákona z 10. září 1940.⁶² Vznik OCRPI byl podmíněn především kritikou CO některých členů vlády, kteří tvrdili, že neexistuje úřad, který by aktivity CO kontroloval. Za tímto účelem vznikla OCRPI, která byla přímo podřízená státnímu úřadu pro distribuci, v jehož čele v té době stál Jean Bichelonne, který se také stal hlavou OCRPI. Hlavním úkolem OCRPI byla identifikace nedostatečných materiálních zdrojů a podílelo se také na vládní kontrole ekonomické kolaborace s Německem, přičemž s CO sdílelo některé vedoucí pracovníky.⁶³ Efektivnost CO a OCRPI je však spekulativní. Francie se v této době nacházela v komplikované ekonomické situaci a Německo navíc zablokovalo francouzské snahy o konstrukci centralizované ekonomiky.⁶⁴ Vichistická vláda totiž na francouzských společnostech vyžadovala, aby informovaly CO o kontraktech uzavíraných s Německem, konkrétně pak o specifických člancích těchto smluv specializujících se na dodávky materiálu z Francie. MbF však toto opatření neschválilo a budoucí roli CO a OCRPI definovalo pouze jako poradce francouzských průmyslníků a odepřelo jim jakákoliv práva v oblasti uzavírání kontraktů mezi Německem a francouzskými firmami.

Shrneme-li vývoj ekonomické kolaborace během let 1940 až 1941, lze říci, že se Německu v prvních dvou letech okupace podařilo zablokovat francouzské snahy o kontrolu nad ekonomickou spoluprací s Německem. Tento fakt měl ovšem pro Německo i svou stinnou stránku, a to, že bez spolupráce s CO nemělo Německo kontrolu například nad kontrakty uzavřenými s francouzskými společnostmi a nad stavy primárních zdrojů. Vichistická vláda se snažila získat kontrolu nad ekonomickou kolaborací s okupujícím Německem založením OCRPI, které kontrolovalo činnost CO, rozsah ekonomické spolupráce a surovinové zdroje, o které Německo usilovalo. Francie se tak snažila o zřízení centralizovaného ekonomického plánování. Německé elity se však bály, že by tak Francie získala v rámci ekonomické kolaborace autonomii, což se neshodovalo se zájmy Německa, které nehodlalo dát poražené zemi poslední slovo o kontraktech mezi francouzskými firmami a Německem a o surovinových zdrojích.

⁶² Daniel Murat, *L'intervention de l'état dans le secteur pétrolier en France* (Paříž: Editions TECHNIP, 1969), 37, zpřístupněno 15. dubna, 2016.

⁶³ Mouré, „ECONOMIC CHOICE IN DARK TIMES“, 115.

⁶⁴ Richard F. Kuisel, *Capitalism and the State in Modern France: Renovation and Economic Management in the Twentieth Century* (Cambridge: Cambridge University Press, 1981), 143, zpřístupněno 15. dubna, 2016.

Rok 1942: tlak Německa na zvýšení válečné produkce a na dodávku pracovních sil

Rok 1942 znamenal obrat ve válečné situaci Německa, což zapříčinilo i změnu ve francouzsko-německých ekonomických vztazích. Vstup USA do války a neúspěch plánu Barbarossa ovlivnily smýšlení francouzských průmyslníků. Německo vyhlásilo USA válku po napadení Pearl Harbor Japonci a USA se tak pro Německo staly podstatně silnějším ekonomickým nepřítelem, se kterým by Německo totální válku nevydrželo. Konec operace Barbarossa v prosinci 1941, který zapříčinila protiofenzíva Rudé armády, pro Německo znamenal neúspěch a obrovskou hospodářskou zátěž.⁶⁵ Německo se tak ocitlo uprostřed vojensko-politické krize, kdy zintenzivnilo ekonomický nátlak na Francii. Uvědomilo si, že válka, oproti původnímu předpokladu, neskončí rychle. Silné zvýšení německého ekonomického a finančního nátlaku na Francii tak můžeme vysvětlit jako důsledek porážek Německa na východní frontě, což vedlo k potřebě zesílení zbrojní produkce v okupovaných zemích.⁶⁶

V lednu 1942 bylo schváleno zbrojní memorandum, které v Německu a na jím okupovaných územích eliminovalo výrobu, která nebyla potřebná pro německé válečné zájmy. Německo začalo na okupované Evropě, zvláště pak na Francii, jako nejvíce ekonomicky profitující okupované zemi, požadovat větší ekonomickou podporu, ovšem kvůli své zhoršující se válečné a hospodářské situaci již nemělo Francouzům za kolaboraci co nabídnout.⁶⁷ Německo, zastoupeno ve Francii MbF, potřebovalo zvýšit produkci francouzských firem. Francie se tak stala zemí, která byla nejvíce ovlivněna novým ekonomickým záměrem Německa plně využít veškeré ekonomické zdroje, které mělo k dispozici.

Zmíněné kroky Německa však přispěly ke zhoršení přístupu francouzských firem k ekonomické spolupráci. Kolaborace s Německem přinášela výhody jen Německé straně, přičemž Hitler odmítal politická jednání o státní dohodě mezi Německem a Vichy, a vzrůstaly pochybnosti o německém vítězství ve válce, zatímco možnost vítězství spojenců začínala být velmi reálná. Francouzské podniky začaly ztrácet zájem s Německem spolupracovat.

⁶⁵ Jean-Pierre Azéma a François Bédarida, *La France des années noires- 2. De l'Occupation à la Libération* (Paříž: Éditions du Seuil, 2000), 69.

⁶⁶ Aly, *Hitlerův národní stát*, 137.

⁶⁷ Imlay a Horn, 102.

Německý ministr zbrojního průmyslu Albert Speer, jmenovaný Hitlerem do funkce v únoru 1942, krátce po uvedení do úřadu obdržel zprávu hospodářského oddělení MbF, která obviňovala orgány Vichy, CO, OCRPI a francouzské průmyslníky z postupu, který měl upřednostňovat pouze ekonomické zájmy Francie a neohlížet se na zájmy okupační mocnosti. Speer proto pracoval na konceptu, který by zakotvil německou ekonomickou správu ve Francii, konkrétně se jednalo o strukturu, která by ekonomiku Francie přímo podřídila jeho ministerstvu, což fakticky znamenalo, že francouzské firmy by pracovaly pro Německo pod přímou německou kontrolou.⁶⁸

Po seznámení se Speerovým plánem se vláda Vichy snažila uspokojit německé požadavky, aby se vyhnula plnému ovládnutí francouzské ekonomiky Německem, a to posíláním dělníků do Německa. V průběhu roku 1942 bylo do Německa posláno skoro 300 000 mužů a žen. Důležitou postavou v této otázce byl Fritz Sauckel, německý zmocněnec pro pracovní síly, který měl dohlížet na posílání dělníků z okupovaných území do Německa v rámci udržení válečného hospodářství. Sauckel žádal v roce 1942 naverbování 350 000 francouzských dělníků, ovšem Lavalovi se podařilo vymoci dva ústupky.⁶⁹ Jeden z nich bylo snížení kvóty na 250 000 dělníků, druhým byla dohoda, že za každé tři dělníky, kteří budou posláni do Německa, bude propuštěn jeden francouzský válečný zajatec.⁷⁰ K práci v Německu se však přihlásilo málo dělníků a Sauckel hrozil tvrdým zásahem, což přimělo Lavalu vydat zákon ze 4. září 1942, který zavazoval dělníky v určitém věku plnit pracovní povinnosti, které jim stát uloží. Vichy se v roce 1942 snažilo propagandou a zásahy policie dělníky do Německa dostat. Záměrem Německa bylo pomocí přímé kontroly a nátlaku ze strany Sauckela udržet životní podmínky Francouzů pod životní úrovní Němců. Německo tak pomocí Speerova plánu a Sauckelovy politiky dalo zřetelně najevo svou představu svrchovanosti Německa v ekonomické spolupráci s Francií. K plnému uplatnění Speerova plánu dojde v první polovině roku 1943, kdy Francie čelila ekonomické krizi.

Zatímco francouzský průmysl ztrácel iniciativu s Německem spolupracovat, vichistická vláda pod vedením Pierra Lavalu, který se vrátil do funkce v dubnu 1942, podporovala ekonomickou kolaboraci s Německem. Laval stále vycházel z předpokladu, že Německo

⁶⁸ Albert Speer, *V srdci Třetí říše* (Brno: Bonus, 1996), 207.

⁶⁹ Azéma, *De Munich à la Libération*, 210.

⁷⁰ Jackson, 227.

vyhraje válku, což bylo v roce 1942 stále ještě pochopitelné.⁷¹ Laval však podlehl dojmu, že on sám dokáže s Německem vyjednat podmínky, které by Francii zajistily dobrou pozici v rámci ekonomické kolaborace za účelem udržení jisté francouzské autonomie a zachování drobných ústupků, které Německo vůči Francii, na rozdíl od jiných okupovaných zemí, poskytlo.⁷²

Během roku 1942 se však v byrokratických strukturách Vichy začal objevovat rozpor mezi zastánci ekonomické kolaborace s Německem, reprezentovanými zejména Lavalem, a zastánci obnovení francouzského průmyslu bez německé spolupráce. Příkladem může být memorandum Reného Nourgeta z dubna 1942, ze kterého částečně vycházel Lavalem jmenovaný generální tajemník průmyslové výroby Jean Bichelonne, který se v listopadu 1942 stal ministrem průmyslové výroby. Nourgetův plán spočíval ve spolupráci MPI, CO a továrníků za účelem obnovení francouzského průmyslu. Nourgetův plán znamenal vnitřní francouzskou spolupráci za účelem obrody francouzské ekonomické situace. Nourget ovšem zmínil možné střety s Němci ohledně francouzských ekonomických zájmů, což vypovídalo o jeho zdráhavém přístupu k ekonomické kolaboraci.⁷³ Bichelonne se z plánu inspiroval především myšlenkou reorganizace francouzské ekonomiky, ovšem na rozdíl od Nourgeta zůstal kolaborantem až do konce války. Nourgetovo memorandum je příkladem rozdělení názorů na ekonomickou kolaboraci, ke kterému ve Francii v průběhu roku 1942 došlo.

Zásadním obratem v rámci ekonomické kolaborace bylo plné obsazení neokupované zóny Německem 8. listopadu 1942, kdy Hitler reagoval na vylovení spojenců v severní Africe pod názvem operace Torch. Vichy tak ztratilo postavení v rámci Třetí říše jako neokupované kolaborující zóny a dostalo se plně do německého vlivu nejen politicky, ale i ekonomicky. Ovšem poté, co Německo v listopadu 1942 začalo okupovat Vichy, začala popularita a spolehlivost vichistického režimu v očích francouzských firem strmě klesat.⁷⁴

Rok 1943: ekonomická krize

Mezníkem druhé světové války byla německá prohra v bitvě u Stalingradu v únoru 1943, která pro Německo znamenala obrovské lidské i ekonomické ztráty a tím ještě větší

⁷¹ Jackson, 196.

⁷² Imlay a Horn, 129.

⁷³ Rousso, *Vichy- L'événement, la mémoire, l'histoire*, 167.

⁷⁴ Imlay a Horn, 166.

radikalizaci řešení špatně ekonomické situace. Němci byli nuceni zesílit zneužívání okupovaných zemí, tedy i Vichy. Denní požadavky Wehrmachtu činily 29 milionů říšských marek, přičemž zahrneme-li do celkového součtu obchodní cesty Speerových a Göringových pověřenců do Francie, dostaneme se k částce 35 milionů říšských marek denně.⁷⁵ Pro Vichy zesílení německého nátlaku znamenalo intenzivnější aplikaci německé ekonomiky ve Francii, kdy jedním cílem bylo rozšířit moc Speerova ministerstva a druhým bylo získání dohledu nad aktivitami francouzských továren.

Německo přijalo rozhodnutí, že Francie musí být ekonomicky Německem zcela vyčerpána v rámci zajištění zbrojní výroby pro Německo.⁷⁶ Německo v roce 1943 odebíralo 50 % železné rudy, 99 % francouzského cementu a 92 % francouzských automobilů, přičemž dle odhadů německých ekonomů bylo až 50 % francouzské nezemědělské produkce odesíláno do Německa.⁷⁷ Vichy tak čelilo obrovskému německému nátlaku jak v oblasti posílání francouzské pracovní síly do Německa, tak v oblasti zvýšených německých ekonomických nároků, to vše při divizi názorů v rámci vlády Vichy na ekonomickou kolaboraci.⁷⁸ V důsledku vyčerpání francouzské ekonomiky se Francie začala potýkat s nedostatkem materiálových zdrojů, což zákonitě vedlo ke snížení výroby. Německý ekonomický nátlak na Francii tak v první polovině roku 1943 způsobil zhoršení výroby francouzských továren kvůli nedostatku surovin a také kvůli německému odběru zdrojů potřebných pro správnou funkci továren, jakým byla například elektřina.⁷⁹ Výrobní síla francouzských továren se tak v první polovině roku 1943 snížila o 25%.⁸⁰ Německo tak po prohrané bitvě u Stalingradu začalo Francii ekonomicky jednostranně vysávat, což způsobilo výrazné zhoršení francouzské produkce.

V rámci této krize Speer přesvědčil Göringa o uplatnění svého plánu centralizace francouzské ekonomiky, který fungoval od jara 1943. Speerovi se sice podařilo spojit řadu továren pro výrobu zbraní pod německé ministerstvo zbrojní výroby a kontrolovat jejich produkci, nicméně Speerův plán nebyl plně účinný, jelikož okupační úředníci zkrátka nebyli schopni udržovat přehled o všech kontraktech uzavíraných mezi Německem a Francií a zároveň hlídat

⁷⁵ Aly, 137.

⁷⁶ V oblasti ekonomiky byli hlavními aktéry Německa říšský maršál Hermann Göring a ministr zbrojního průmyslu Albert Speer.

⁷⁷ Jackson, 241.

⁷⁸ Mouré, 110.

⁷⁹ Paxton, *Vichy France*, 219.

⁸⁰ Imlay a Horn, 157.

francouzské továrny. Francouzští továrníci této situace nejednou využili a Němcům vyráběli méně, než by byli schopni. Zároveň na Němcích často žádali suroviny, které nepotřebovali, aby vypomohli francouzské ekonomice. Němci zjistili, že francouzskou výrobní krizi nemohou Speerovým plánem plně pokrýt, a došli k závěru, že se na francouzské firmy v rámci zvýšení francouzské výroby budou muset spolehnout. Tento fakt nahrával francouzským firmám, které tak po zintenzivnění německých nároků na Francii po porážce u Stalingradu neměly zájem s Německem spolupracovat. Všechny zmíněné faktory, se kterými se Francie v průběhu roku 1943 potýkala, přinutily vichistickou vládu přehodnotit, do jaké míry bude s Německem spolupracovat. Pod vedením Lavalu měla v tuto chvíli dva hlavní cíle, a to zlepšit svou reputaci a zmírnit nejhorší dopady německé okupace.

Velkou zátěží pro ekonomiku Vichy byly také požadavky Sauckela na dělnickou pracovní sílu. K roku 1943 bylo v Německu 646 421 francouzských dělníků, přičemž tvořili třetí nejširší národnostní základnu v Německu po Sovětech a Polácích.⁸¹ Sauckel v roce 1943 ještě zintenzivnil svůj nátlak a zvýšil kvóty na dělníky, kteří měli být posláni za prací do Německa. V intervalu od ledna do března 1943 vyžadoval 250 000 dělníků, což přinutilo Lavalu v únoru k ustanovení *Service du travail obligatoire*, neboli povinné pracovní služby, zkráceně STO⁸², která měla za úkol odvést všechny muže narozené v letech 1920 až 1922 na práci do Německa.⁸³ Sauckel však požadoval další dělníky, a když v srpnu vznesl požadavek na 500 000 dělníků, Laval se vzepřel.⁸⁴ Berlín měl však k politice Sauckela již nějakou dobu výhrady a navíc se většina francouzských dělníků, kteří měli být posláni do Německa, přidávala k odboji. Speer tak byl nucen přehodnotit Sauckelovu taktiku, což vedlo k podepsání dohody Speer-Bichelonne.

Dohoda Speer - Bichelonne

Jean Bichelonne, ministr pro průmyslovou výrobu, zastával myšlenku plné ekonomické kolaborace. Jeho postoj byl ovlivněn obavou, že Francie ztratí pracovní sílu, která bude odvedena do Německa. Bichelonne francouzské firmy přesvědčoval, že uzavírání kontraktů je nezbytné pro přežití francouzské ekonomiky. MPI však rozhodnutí ministra nemohlo firmám vnutit, proto společně s Bichelonnem prosazovali autoritu CO, které se staly hlavním

⁸¹ Jackson, 241.

⁸² Cílem STO bylo uspokojit německé požadavky na pracovní sílu, přičemž mnoho mužů si raději vybralo vyhnanství, než jít nuceně pracovat do Německa.

⁸³ Paxton, *Vichy France*, 292.

⁸⁴ Jackson, 235.

nástrojem Bichelonnovy politiky. CO tak již nesledovaly pouze zájmy konkrétních firem, které pod ně spadaly, ale také pomocí své nově nabyté autority měly sloužit zájmům celé francouzské ekonomiky, která dle představy Bichelonna měla kolaborovat s Německem.

Bichelonne tak v první polovině roku 1943 při řadě jednání ujišťoval Speera o ochotě francouzského průmyslu stát se součástí německého průmyslového programu, který měl zahrnout celou Evropu. Bichelonne v červenci 1943 předal MbF oficiální zprávu o programu, který měl francouzskou zbrojní výrobu zvýšit o 50 %. ⁸⁵ Toto zvýšení mělo pomoci Německu, jehož válečná situace se jen zhoršovala. Ovšem součástí zprávy byl také požadavek o navrácení více než 200 000 dělníků zpět do Francie a o dodání surovin a zdrojů Francii, kterých mělo Německo samo málo.

V září 1943 došlo k podpisu ekonomické dohody Speer - Bichelonne. Němci měli o dohodě pochybnosti, ovšem jejich zoufalá ekonomická situace jim nedovolovala smlouvu odmítnout. Němci oprávněně propadali skepsi z důvodu neochoty francouzských firem s nimi v druhé polovině roku 1943 spolupracovat. Němci se na zbrojní výrobu francouzských firem již nemohli spolehnout. Speer tak přijal návrh Bichelonna, že ekonomická kolaborace se od této chvíle aplikovala individuálně, tedy kontrakt po kontraktu s každou továrnou, což Němcům dávalo větší kontrolu nad jednotlivými firmami. ⁸⁶ Speer zase přislíbil ochranu francouzských dělníků tak, že Německo odstoupí od jejich nábory a zastaví jejich stíhání pro odmítnutí nucené práce v Říši. Speer měl v plánu navrácení zbrojního průmyslu zpět do Německa, zatímco ve Francii by se koncentroval spotřební průmysl. ⁸⁷

Obě strany dávaly velkou autoritu CO, které byly pro uplatnění nového výrobního plánu Francie potřebné. Německo si uvědomovalo jejich roli v rámci francouzské ekonomiky, jelikož CO znaly přesná čísla výroby francouzských továren, která MPI postrádalo. Dohoda však neřešila otázku surovin, kterých měly obě strany nedostatek. Lze říci, že dohoda Speer-Bichelonne byla pouze struktura, která v reálu nemohla patřičně fungovat, jelikož ani jedna ze stran nemohla nabídnout dostatečné ekonomické zázemí pro její uplatnění. Dohoda však jasně demonstruje paniku Německa, které přijalo dohodu vytvořenou Francií, aniž by bylo zcela utvrzeno o ochotě francouzské strany kolaborovat, zejména ze strany firem.

⁸⁵ Imlay a Horn, 197.

⁸⁶ Speer, 299.

⁸⁷ Hein A.M. Klemann a Sergej Kudryashov, *Occupied Economies: An Economic History of Nazi-Occupied Europe, 1939-1945* (Londýn: Berg, 2012), 147, zpřístupněno 20. dubna, 2016.

Zároveň ukazuje německou závislost na francouzském průmyslu, když bylo německé hospodářství v těžké krizi. Lze říci, že dohoda Speer-Bichelonne byla posledním pokusem o institucionalizaci ekonomické kolaborace Francie s Německem. Speer se na rozdíl od Sauckela nesnažil Francii ekonomicky zcela vysát, ale raději volil přístup, který francouzskou ekonomiku povzbuzoval. V prosinci 1943 Bichelonne vyjednal se Speerem osvobození přes 3 000 továren se zhruba 700 000 dělníků ze STO (povinné pracovní služby). I přes ústupky však Německo Vichy zamítlo statut přidruženého státu, ve který Laval, Bichelonne a průmyslníci obávající se odboje oddaně věřili.⁸⁸

Rok 1944: konec Vichy a ekonomické kolaborace

V období po podepsání dohody Speer-Bichelonne se válečná a ekonomická situace Německa stále jen zhoršovala. Faktory, které již neumožňovaly rozvíjet ekonomickou spolupráci s Německem, byly zejména komplikovaná politická situace ve Francii, kde probíhaly mocenské boje mezi maršálem Pétainem a Lavalem, blížící se spojenci a brutální chování *Milice*. Pétain po Hitlerově naléhání, aby sestavil Německu zcela oddanou vládu, 5. prosince 1943 odstoupil. Laval zůstal v čele vlády, ovšem musel do vlády přibrat členy kolaboracionistů, kteří tak získali vliv ve státě, který již prakticky neexistoval. V první polovině roku 1944 již bylo Lavalovi jasné, že se blíží konec, když se Vichy stalo pouze stínovým režimem Německa.⁸⁹ V této době byla většina vichistické Francie obsazena odbojovými organizacemi a Němci podnikali pouze krvavé výpady z větších měst. Vichy tak nad svým územím ztratilo kontrolu.

Závěr

Zejména počáteční motivace francouzských průmyslníků spolupracovat s Německem, třeba v rámci válečné produkce, byla z ekonomického hlediska pochopitelná. Jejich zájmem bylo zachování výroby, ekonomické rentability, pracovních příležitostí pro francouzské pracovníky a dosažení jejich přijatelné životní úrovně. Stále vzrůstající ekonomické požadavky Německa, nedostatek surovinových zdrojů, odliv pracovní síly do Říše a později i plná okupace francouzského území však již od roku 1942 postupně zeslabovaly ochotu francouzských firem spolupracovat a vedly až k ekonomické krizi v roce 1943.

⁸⁸ Paxton, *Vichy France*, 322.

⁸⁹ *Ibid*, 326.

Motivace byrokratických struktur vichistického režimu je již méně zřetelná a tím i méně pochopitelná. Počáteční proklamace o snaze ekonomickou kolaborací dosáhnout respektovaného postavení Francie v poválečné Evropě po vítězství Německa ve válce byly vyvráceny nejen evidentním nedostatkem politické vůle Německa uvedený statut Francii poskytnout, a to zejména v souvislosti s plnou okupací od listopadu 1942, ale i postupnými, ale zřetelnými válečnými neúspěchy Německa.

Stejně tak tvrzení režimu, že díky Vichy se podařilo snížit počet dělníků poslaných na práci do Německa, není zcela obhajitelné. Pravdou zůstává, že do Německa se dostalo méně francouzských dělníků, než měl Sauckel v plánu, ovšem jednalo se spíše o neochotu dělníků se na práci v Německu přihlásit, na což režim Vichy reagoval nejen zvýšenou propagandou, zavedením povinné pracovní služby, ale dokonce silovými donucovacími policejními prostředky. Pozdějších Speerův ústupek snížit počet odvedených pracovníků byl vyvážen Bichelonnovým slibem zvýšit zbrojní produkci o 50 % společně s poskytnutím větší kontroly Německu nad ekonomickou kolaborací. Intenzita ekonomické kolaborace v rámci státního přístupu se tak nesnížila v takové míře, jako tomu bylo u státní kolaborace. Přestože se Laval požadavkům Němců několikrát vzepřel, dohoda Speer-Bichelonne její intenzitu ke konci okupace opět zvýšila. Dohoda představovala pro Francii značnou úlevu v otázce odesílání francouzských dělníků do Německa, ovšem zavazovala se plnit německé požadavky v rámci zbrojení a kontroly nad francouzskými firmami.

Kolaboracionismus

Státní kolaborace poskytla zázemí pro prezentaci nejintenzivnějšího druhu kolaborace, kterým byl kolaboracionismus.⁹⁰ Zatímco kolaboranti spolupracovali s Německem v podstatě v národním zájmu Francie, kolaboracionisté zastávali ideologii nacistického Německa (především boj proti Židům a bolševismu) a angažovali se ve fašistických organizacích.⁹¹ Kolaboracionismus nikdy nebyl masovým hnutím. Kolaboracionisté se ve svých úvahách nevázáli na Francii jako oficiální představitelé Vichy, ale uvažovali spíše v evropském měřítku. V Hitlerovi spatřovali novou vůdčí osobnost Evropy a po napadení SSSR Německem

⁹⁰ Termín kolaboracionismus byl představen v roce 1968 Stanley Hoffmannem v „Collaborationism in France during World War II“ jako extrémní proud otevřeně žádané spolupráce s režimem nacistického Německa a jeho imitace.

⁹¹ Azéma a Wieviorka, *Vichy, 1940-1944*, 84.

také bojovníka proti bolševismu.⁹² Pro kolaboracionismus byla důležitá spolupráce s mocností, která byla ručitelem politické a sociální transformace v domácím prostředí, kterou kolaboracionisté zastávali a měli ji ve svém programu.⁹³ Kolaboracionismus poskytoval příležitost fanatikům realizovat svou nenávist vůči Židům a komunistům. Kolaboracionisté také do roku 1943, kdy vstoupili do vlády, čelili velké neoblíbenosti veřejného mínění. Kapitola je opět členěna do podkapitol, které se věnují ideologickému a politickému rozdělení kolaboracionistů, chronologickému vývoji politického kolaboracionismu ve Francii, přičemž se jedna z podkapitol věnuje i uměleckému kolaboracionismu, především v podobě tisku.

Rozdělení kolaboracionistů

Kolaboracionisty lze rozdělit do tří základních skupin. První z nich byli novináři, u kterých se těžko dalo určit, ke které z politických stran tíhnou. Jednalo se spíše o aktivní žurnalisty z období Třetí republiky, kteří nenáviděli systém republiky a před válkou přispívali do zkorumpovaných novin. Pro tuto skupinu byl kolaboracionismus spíše pracovní příležitostí než ideologickým závazkem. Díky Němcům získali dobrá pracovní místa, což se jim za Třetí republiky nedařilo.

Další politicky angažovanější skupinou byli fašističtí intelektuálové a spisovatelé, kteří byli náchylní k impulzivnímu myšlení, jež upřednostňovalo nadvládu silnější mocnosti nad Francií. Často přispívali do *Je suis partout* či NRF (*La Nouvelle Revue Française*), ovšem jejich články a knihy byly na rozdíl od první jmenované skupiny ideologicky a antisemitsky zaměřené. Pro tuto skupinu bylo typické elitářství a pomstychtivost vůči starému režimu. V demokracii spatřovali buržoazní dekadenci a v marxismu kolektivistickou degradaci individua.⁹⁴ Tuto skupinu vedly ke kolaboracionismu dva hlavní důvody. Prvním důvodem bylo obdivování nového dokonalého druhu člověka „fašisty“, který byl stvořen fašistickou a nacistickou ideologií. Jde o inspiraci nacistickým modelem uctívání árijského nadčlověka. Druhým důvodem byla jejich nenávist k tradičním demokratickým prvkům francouzské společnosti.

Třetí a pro vichistický režim nejnebezpečnější skupinou byli fašisté z přesvědčení, kteří ultrapravicovou ideologii propagovali ještě před začátkem druhé světové války a zakládali

⁹² Jackson, 202.

⁹³ Hoffmann, 379.

⁹⁴ Ibid, 383.

fašistické strany. Jejich cílem bylo vytvořit společnost, kde by vládly fašistické elity, které by řídily ekonomické a sociální záležitosti země. Aktivity této skupiny lze nazvat politickým kolaboracionismem.

Politický kolaboracionismus do roku 1941: nepřítel vlivní zastánci Německa

Kolaboracionismus zahrnoval mnoho politických skupin, nejvýznamnější z nich byly *Parti populaire français*, Francouzská lidová strana, zkráceně PPF pod vedením Jacquese Doriota a *Rassemblement national populaire*, Národní lidové sjednocení, zkráceně RNP, vedené Marcelem Déatem. Déat byl bývalý socialista, který v lednu 1941 založil s požehnáním Otta Abetze ultrapravicovou stranu RNP. Součástí RNP bylo i hnutí *Mouvement social révolutionnaire*, Revoluční sociální hnutí, zkráceně MSR, vedené Eugènem Delonclém na socialistické platformě. Mezi oběma vůdci došlo ke sporu, jelikož každý z nich zastával jiný názor na budoucnost RNP. Déat z ní chtěl vybudovat masovou stranu, kdežto Deloncl její budoucnost viděl spíše v malých ozbrojených útocích na nepřátele režimu. Oba politici se v září 1941 rozešli, přičemž Deloncl odvedl z RNP většinu MSR.⁹⁵ V roce 1942 měla RNP okolo 30 000 členů.

PPF byla založena v červnu 1936 Jacquesem Doriotem. Doriot byl do roku 1934 členem komunistické strany, ale jeho politické vyznání se do roku 1937 značně posunulo. Stal se z něj zastánce korporativismu a spojení s nacistickým Německem.⁹⁶ PPF byla silně nacionalistickou a antisemitskou stranou podporovanou především francouzskou střední třídou, která přitahovala bývalé členy *Action Française* či *Croix de Feu*.⁹⁷ Doriot spolupracoval s Gestapem a SS. Na vrcholu německých válečných úspěchů v roce 1942 měla PPF zhruba 50 000 členů. Doriotův vliv začal stoupat v průběhu roku 1941, kdy kritizoval zejména neochotu Vichy kolaborovat s Německem i na vojenské úrovni neodesláním francouzských jednotek do Sovětského svazu. Cílem Doriota se stalo vytvoření sboru, který by pomohl německému vojsku při uplatňování plánu Barbarossa. Na jeho nátlak tak se souhlasem Déata a Deloncla vznikla *Légion des volontaires français*, Legie francouzských dobrovolníků, zkráceně LVF. Vichistická vláda vojáky do řad LVF neposlala, ovšem Pétain odeslal Doriotovi schvalující telegram.⁹⁸ V říjnu 1941 se Doriot společně s třemi prapory LVF

⁹⁵ Pascal Ory, *Les collaborateurs 1940-1945* (Paříž: Éditions du Seuil, 1976), 100.

⁹⁶ Jackson, 96.

⁹⁷ Jedná se francouzské ultrapravicové otevřeně fašizující politická hnutí.

⁹⁸ Jackson, 204.

vydal na východní frontu, ovšem po dvou týdnech neúspěšných snah zapojit se do bojů se vrátili. Němci pak využívali jejich služeb v rámci policie a udržování pořádku. Angažování v bojích v SSSR však Doriotovi přineslo výsadní postavení mezi kolaboracionisty a rozšířilo řady PPF.

Mezi Déatem a Doriotem panovalo značné napětí, přičemž oba vůdci se snažili získat přízeň Němců. Spory mezi Déatem a Doriotem byly poznamenány jejich minulostí, kdy Déat byl bývalý socialista, kdežto Doriot bývalý komunista. Doriot propagoval zarputilá akce, čemuž nasvědčuje i jeho angažovanost ve válce v SSSR, kdežto Déat byl intelektuálem prosazujícím své názory pomocí dohod a jednání. Abetzovi byl postoj Déata bližší.⁹⁹ V Doriotovi vidělo nacistické Německo hrozbu, jelikož díky své impulzivnosti mohl znamenat ohrožení německého vlivu ve francouzské vládě. Německo obě největší kolaboracionistické strany podporovalo ve snaze takto lépe přimět Vichy ke spolupráci. Vichistická vláda vnímala aktivitu a postoje kolaboracionistů jako ohrožení francouzských národních zájmů. Nicméně Německo až do roku 1943 nemělo důvod prosazovat kolaboracionisty do vlády, neboť Vichy se prozatím k Německu chovalo loajálně.

Kolaboracionismus jako nástroj umělecké propagandy

Velká pozornost ze strany Němců byla věnována propagandě. Němci podporovali propagandu od začátku okupace zřízením *Propaganda-Abteilung*, oddělení na řízení propagandy, vedeného Josephem Goebbelsem. Tato organizace řídila vydávání tiskovin, filmů a podobně. Německé velvyslanectví pod vedením Abetze německou propagandu řídilo méně náležitým způsobem, například pořádáním kurzů němčiny či organizací různých přednášek o německé kultuře a ideologii. V řadách kolaboracionistů pak Němci našli ochotné novináře a vydavatele, kteří se věnovali propagaci v kolaboracionistických novinách.

Řada významných novin se po začátku okupace přemístila do neokupované zóny, tudíž se kolaboracionistům otevřel prostor pro ovlivňování čtenářů proněmecky zaměřeným tiskem. Mezi vlivnější noviny patřily například *L'Oeuvre*, do kterých přispíval sám Déat, či *Collaboration*, které spadaly pod stejnojmennou skupinu pod vedením Alphonse de Chateaubrianta, spisovatele, který podporoval nacismus, antisemitismus a byl členem LVF.¹⁰⁰

⁹⁹ Lambauer, 229.

¹⁰⁰ Ory, *Les collaborateurs 1940-1945*, 62.

Skupina *Collaboration* a další kolaboracionistický tisk pořádaly i přednášky a intelektuální setkání, čímž ovlivňovaly především odbornou veřejnost umírněnějším způsobem než zastánci politického kolaboracionismu, jako byla například PPF.¹⁰¹

Mezi radikálnější časopisy vydávané během okupace patřil týdeník *Je suis partout*, v doslovném překladu „jsem všude“, který byl před začátkem okupace konzervativně orientován, ovšem po čistkách v redakci se stal zcela proněmeckým. *Je suis partout* byl nejpobulárnější kolaboracionistickým časopisem, který během roku 1942 prodal až 250 000 výtisků a v roce 1944 až 300 000 výtisků. Jeho šéfredaktorem byl Robert Brasillach, mladý spisovatel, který se ve 30. letech stavěl do opozice proti názorům fašistů či nacistů. Ovšem po návštěvě Německa před válkou byl oslněn precisností a politickým pořádkem, který tenkrát v Německu panoval, a stal se stoupencem fašismu. Začátek okupace tak oslavoval jako konec Třetí republiky, která byla opakem fašistického Německa. Brasillachův přístup fašistického intelektuála se potvrzuje v jeho dílech, kde vybízel k vraždění Židů a k násilí proti odpůrcům Německa.¹⁰² V roce 1943 v pozici šéfredaktora vystřídal Brasillacha Pierre-Antoine Cousteau. Do týdeníku přispívali kromě běžných novinářů i intelektuálové, kteří byli tvrdí zastánci fašismu a antisemitismu již před okupací.

Pro Němce však měly větší propagandistický význam časopisy, v nichž publikovali autoři, kteří k fašismu konvertovali po začátku okupace. Takovýmto časopisem byl *La Nouvelle Revue Française*, zkráceně NRF. Abetz do pozice šéfredaktora NRF dosadil po umírněném Jeanu Paulhanovi Pierra Drieu la Rochelle, což byl fašisticky orientovaný spisovatel a praktikující kolaboracionista. Jeho politické názory se před okupací poměrně rychle měnily. Ve svém díle z roku 1934 čtenářům oznamoval svůj přestup k fašistické ideologii a v rámci tohoto přesvědčení vstoupil v roce 1936 do PPF.¹⁰³ Z té však v roce 1938 vystoupil, jelikož nesouhlasil s Mnichovskou dohodou, a zvažoval emigraci. Nakonec se ovšem rozhodl pro kolaboraci s Německem, jelikož jako antisemita se chtěl pomstít právě na „bandě Židů, pederastů a ustrašených surrealistů“, kteří se nacházeli v redakci NRF.¹⁰⁴ Po porážce Francie Drieu v Hitlerovi začal spatřovat vzor evropské integrity a přidal se ke kolaboracionistům. Drieu však již během roku 1942 začal ztrácet o kolaboraci s Německem iluze a na třetí pokus spáchal na konci války sebevraždu. Dalším ze spisovatelů, který konvertoval

¹⁰¹ Azéma, *De Munich à la Libération*, 229.

¹⁰² Azéma a Wiewiorka, *Vichy, 1940-1944*, 243.

¹⁰³ Ory, 210.

¹⁰⁴ Jackson, 219.

ke kolaboracionismu po začátku okupace a publikoval v NRF, byl například Henry de Montherlant. Montherlantova změna názoru se pojila s jeho přesvědčením, že Francouzi jsou slabý národ, který nad sebou potřebuje silnou ruku v podobě nacistického Německa.

Literární kolaboracionismus byl propojen s politickým kolaboracionismem především členstvím jednotlivých spisovatelů v kolaboracionistických politických stranách. Jejich vliv však zůstal omezen na psaní článků či knih, čímž plnili svou propagandistickou roli, ale neměli větší politický vliv. Politickému kolaboracionismu sloužili publikováním proněmeckých a antisemitských myšlenek. Těmto spisovatelům šlo především o osobní vyjádření než o radikalizaci veřejnosti. Naproti tomu radikální proněmecky orientovaní političtí kolaboracionisté usilovali o získání moci ve francouzské vládě, což se jim na konci roku 1943 skutečně podařilo.

Politický kolaboracionismus během roku 1942: řada neúspěchů vyrovnána příchodem Milice a uvedením do vlády

Po opětovném nástupu Pierra Lavalu do čela Vichy v dubnu 1942 kolaboracionisté doufali v zapojení do vlády. Laval ovšem nehodlal po svém triumfu svou nově nabytou moc s nikým sdílet a zejména ne se ctižádostivými osobnostmi politického kolaboracionismu, jakými byli Déat s Doriotem.¹⁰⁵ I přes to však byli do vlády Lavalem někteří kolaboracionisté přijati, například státní tajemník Fernand de Brinon nebo ministr školství Abel Bonnard. Ten během svého působení v řadách kolaboracionistů psal do *Je suis partout* a stal se také členem hnutí *Collaboration*. Ve svém úřadu ministra školství se obklopoval dalšími kolaboracionisty. Laval alespoň částečnou přítomnost kolaboracionistů ve vládě využíval k vylepšení vztahů s Německem, kteří členství jednotlivých kolaboracionistů ve vládě oceňovali.

Kolaboracionisté nesouhlasili s přístupem Lavalu ke kolaboraci s Němci a požadovali plnění všech německých přání a poptávek, kdežto Laval se už během let 1942 a 1943 německým požadavkům několikrát vzepřel (např. požadavky na zvýšení počtu francouzských dělníků pracujících v Německu či odmítnutí židovských transportů). Doriot a Déat, kteří špatně nesli odmítnutí své účasti ve vichistické vládě, začali Vichy radikálně kritizovat. Impulzivní Doriot v létě 1942 prohlašoval, že na Lavala se v rámci kolaborace nedá spolehnout a že PPF se připravuje převzít vedení Vichy. Déat ve svých projevech nezůstal pozadu, když se během

¹⁰⁵ Philippe Burrin, *La dérive fasciste: Doriot, Déat, Bergery 1933-1945* (Paříž: Éditions du Seuil, 1986), 402.

svých veřejných vystoupení objevoval v uniformě, což mělo symbolizovat jeho militantní nespokojenost s Lavalem.

Déat s podporou Abetze, který měl na základě vůle Berlína iniciovat vznik organizace, která by byla schopná kontrolovat aktivitu radikálnější PPF, zorganizoval *Front révolutionnaire national*, Národní revoluční frontu, zkráceně FRN, která měla fungovat jako sdružení všech kolaboracionistických stran a seskupení.¹⁰⁶ Déatův návrh byl úspěšně přijat MSR i RNP, členem se stal i tajemník PPF Jean Fossati, ovšem Doriot členství odmítnul. Doriotův nezájem podílet se na vzniku FRN lze vysvětlit soupeřivostí mezi oběma vůdci, ale také vzrůstajícím sebevědomím Doriota, který byl ze strany SS ujišťován, že je jasným adeptem Německa na vystřídání Lavala. V září 1942 byl však Doriot informován Ribbentropem, že Hitler nadále ve funkci ponechá Lavala. FRN však neměl výraznější politický vliv a brzy zanikl.

V průběhu roku 1942 se kolaboracionisté začali také zajímat o dění v severní Africe. Vnímali jako povinnost Francie bránit severní Afriku proti spojencům a Doriot i Déat se zapáleně v této kampani angažovali, kdy Déat horlivě propagoval nutnost vojenské aliance s Německem za účelem ochrany francouzského impéria.¹⁰⁷ Laval ve snaze převzít iniciativu dal souhlas Jacquesi Benoist-Méchinovi, generálnímu tajemníkovi ministra zahraničí, který byl od června 1942 členem řídicího výboru LVF (Legie francouzských dobrovolníků), s transformací LVF na *Légion tricolore*. Vytvořením *Légion tricolore* se členové LVF stali součástí armády s pravomocí bojovat na německé straně v SSSR či v severoafrických francouzských koloniích. Kolaboracionista Benoist-Méchin v tomto kroku ovšem viděl možnost vojenské kolaborace s Německem, čehož se Laval zalekl a suspendoval jej, čímž myšlenka *Légion tricolore* zcela zanikla. Cílem Lavala bylo stále udržet francouzskou neutralitu, na rozdíl od kolaboracionistů, kteří se snažili o plnou vojenskou spolupráci s Německem. Navzdory francouzské vojenské snaze se spojenci v severní Africe vylodili. Následně došlo v listopadu 1942 k okupaci jižní zóny Francie Německem.

V průběhu spojenecké invaze do severní Afriky organizovala PPF sjezd, na kterém členové prosazovali potřebu vyhlášení války spojencům. Doriot chtěl uspořádat pochod na Vichy a sesadit Lavala. Hitler však znovu podpořil setrvání Lavala v úřadu. Laval po neustálých

¹⁰⁶ Burrin, *La dérive fasciste*, 404.

¹⁰⁷ *Ibid*, 403.

bojích s kolaboracionisty požádal Hitlera o svolení zrušit všechny kolaboracionistické organizace s tím, že by vznikl jednotný spolek, který by však nestál proti Vichy, ale spolupracoval s ním. Hitler s tímto krokem nesouhlasil, ale souhlasil s Lavalovým návrhem vytvořit *Milice français* (Francouzská milice) v lednu 1943. Tuto organizaci však řídil Joseph Darnand, ultrapravicový militantní aktivista. V září 1943 dokonce podepsal kolaboracionistický manifest, který spojoval všechny kolaboracionistické organizace do jedné strany, kterou zavazoval k totální kolaboraci s Německem a ke zřízení policejního režimu ve Vichy.¹⁰⁸

Kolaboracionismus u moci 1943 až 1945: Vichy pod nadvládou kolaboracionistů

Na přímý požadavek Německa sestavit novou zcela proněmeckou vládu v čele s Lavalem byl Déat v březnu 1944 jmenován ministrem práce a národní solidarity společně s Darnandem, který byl už v lednu jmenován generálním tajemníkem pro udržování pořádku a ministrem vnitra.¹⁰⁹ Společně s Déatem a Darnandem byl do vedení propagandy jmenován Philippe Henriot, člen extrémní pravice a antisemita. Kolaboracionisté se tak konečně dostali k moci, ovšem Vichy již stálo na pokraji své existence.

Nejdůležitější osobností Vichy se v roce 1944 stal Darnand, který držel pod svou kontrolou policii, ministerstvo vnitra a především *Milice*.¹¹⁰ Francouzská policie pod vlivem vzrůstajícího odboje nebyla spolehlivá, proto Darnand více spoléhal na *Milice*, jejíž příslušníci byli jmenováni do vysokých pozic. *Milice* se tak stala hybnou silou ve Vichy, která terorizovala obyvatelstvo, zatýkala a vraždila za projevy nevole vůči Němcům. V lednu 1944 byly také zřízeny polní soudy, které měly za úkol se rychle vypořádávat s odpůrci režimu. Nahrazena kolaboracionisty byla i většina výše postavených administrativních pracovníků. Společně s PPF se *Milice* věnovala zatýkání a vraždění Židů, což do jejich řad lákalo řadu kriminálních živlů s antisemitskými názory. V *Milice* se v roce 1944 značně zvýšilo procento mladých lidí, kteří se k ní přidávali, aby se vyhnuli STO (Povinná pracovní služba). Na nově nastoleném režimu se ve velké míře podílel i Henriot, který propagandisticky hovořil v rozhlase, kde odpůrce režimu označoval za komunisty a teroristy. Pod vlivem propagandy

¹⁰⁸ Jackson, 239.

¹⁰⁹ Paxton, *Vichy France*, 257.

¹¹⁰ Jacques Delperrié de Bayac, *Histoire de la Milice 1918-1945* (Paříž: Librairie Arthème Fayard, 1969), 227.

a teroru *Milice* lze Vichy ve svých posledních etapách charakterizovat jako fašistický policejní stát.¹¹¹

V červnu zástupci kolaboracionistů navštívili Pétaina, kterému předložili oficiální zprávu podepsanou například Déatem či Benoist-Méchinem, dle které měl být Laval v čele vlády nahrazen osobou plně oddanou Německu. Laval se aktivně bránil, ovšem současně s Pétainem již připravovali kroky, které by je obhájili před spojenci. Vichistická vláda byla společně s kolaboracionisty převezena do Sigmaringu. Nově vzniklá vláda Fernanda de Brinona již neměla žádné reálné pravomoci.¹¹² Doriot, který se držel stranou, vytvořil Výbor pro osvobození Francie za účelem svrnutí Brinonovy vlády, ovšem v únoru 1945 byl zabit spojenci. Déat v dubnu 1945 utekl do Itálie. Zbytky *Milice* a LVF se přidaly k divizím SS či bojovaly v dubnu 1945 v bitvě o Berlín. Kolaboracionisté tak skutečně zůstali své ideologii věrní až do úplného konce války.

Závěr

Kolaboracionismus tak představoval samostatný druh kolaborace, který na rozdíl od kolaborace státní a ekonomické prosazoval plnou spolupráci s nacistickým Německem ve všech ohledech. Kolaboracionisté představovali důležitou součást historie Vichy i z toho důvodu, že po válce byli i politici Vichy s brutálním chováním kolaboracionistů a *Milice* ztotožňováni. Do roku 1943 byli kolaboracionisté využíváni Německem jako hrozba pro Vichy, které si bylo vědomé nebezpečí, které kolaboracionisté představovali, tedy stoprocentní kolaboraci, která by popřela veškeré snahy Vichy o udržení vojenské neutrality. Kolaboracionisté se stali důležitou součástí režimu ve Vichy až ke konci jeho existence, kdy se intenzita vůle Pétaina a Lavala ke kolaboraci snižovala a Němci potřebovali do vlády dosadit kolaboracionisty oddané Německu.

Motivy kolaboracionistů ke kolaboraci byli ideologické, kdy prakticky všichni důležité členové PPF a RNP zastávali fašismus ještě před vypuknutím války a obdivovali nacistické Německo. Válečná situace Německa se navíc ke konci roku 1943 podstatně zhoršovala, což vedlo kolaboracionisty k ještě intenzivnější činnosti. Velkou oporou vlády kolaboracionistů byla *Milice*, která ve Vichy sjednávala pořádek zatýkáním a vražděním odpůrců Německa.

¹¹¹ Jackson, 508.

¹¹² Bayac, *Histoire de la Milice*, 558.

Právě brutální chování Milice ke konci okupace lze označit za jeden z nejhorších projevů kolaborace Vichy s Německem. Období vlády kolaboracionistů ve Vichy tak bylo nejintenzivnější etapou kolaborace Vichy, kdy nejdůležitější osobou ve Vichy již nebyl Laval, ale velitel *Milice* a policie Darnand.

Závěr

V úvodu práce byla vytyčena výzkumná teze v podobě analýzy motivace Vichy ke kolaboraci, posouzení změn její intenzity a odhalení faktoru, který tyto změny způsobil.

K otázce motivů je třeba uvést následující. Státní a ekonomická kolaborace probíhaly po celou dobu existence Vichy od roku 1940 do roku 1944. Všichni představitelé Vichy, Pétain, Darlan i Laval, viděli v Německu sílu, které Francie nemůže vojensky, politicky ani ekonomicky odolat. Politiku kolaborace aktivně praktikovali, přičemž věřili v německé vítězství ve válce a ve svrchovanost Německa v poválečném uspořádání Evropy. Tento respekt z Německa spojený se snahou zachránit Francii před okupací byl hlavním důvodem kolaborace Vichy s Německem.

Představitelé Vichy chtěli kolaborací dosáhnout uzavření mírové smlouvy, která Francii zajistí výsadní postavení v budoucím uspořádání Evropy po vítězství Německa. Německo však s Francií žádné takovéto plány nemělo, Hitler opakovaně tato jednání bojkotoval, resp. ignoroval. Německo přistupovalo k Francii zejména jako k ekonomickému zdroji. Za to poskytovalo Francii jen drobné ústupky, např. zprůchodnění demarkační linie, snížení okupačních poplatků či některé dohody vedoucí ke snížení počtu francouzských dělníků posílaných na práci do Německa. Přesto vichistická vláda kolaborovala dál, a to leckdy za hranice ještě omluvitelné jejím hlavním záměrem, jak tomu bylo například v případě policejních zásahů během uplatňování Konečného řešení židovské otázky.

Ohledně otázky změn intenzity kolaborace můžeme říci, že se měnila v závislosti na postavení Německa ve válce. Je třeba připomenout, že motivem počáteční kolaborace byl předpoklad vítězství Německa. Proto v počátečních fázích války, kdy celá Evropa byla ohromena jeho nezadržitelným postupem, vichistická vláda zvolila cestu kolaborace státní i ekonomické. Po válečných neúspěších Německa a v závislosti na vítězném postupu spojeneckých vojsk již bylo zřejmé, že předpoklad vítězství Německa ve válce se nenaplní. Proto se kolaborační iniciativa Vichy postupně oslabovala. Představitelé Vichy si byli vědomi faktu, že po porážce Německa budou nejen obviňováni ze spolupráce s nacisty, ale také identifikováni s terorem *Milice* a názory kolaboracionistů. Intenzita ekonomické kolaborace byla však i ke konci okupace poměrně vysoká, když došlo k uzavření dohody Speer-Bichelonne a také když Německo i během první poloviny roku 1944 nadále vyčerpávalo

francouzské ekonomické zdroje. Prosazení kolaboracionismu na konci války již bylo důsledkem extrémní situace, ve které se Německo nacházelo. Během roku 1944 Francii potřebovalo jen jako zdroj surovin, zcela ztratilo ambice politických zájmů a do vlády prosadilo kolaboracionismy, jež zavedli ve Francii policejní stát. Po nástupu kolaboracionistů do vlády tak již nelze hovořit o francouzských národních zájmech, ale jen o plné spolupráci s nacistickým Německem.

Zásadním faktorem pro změny intenzity kolaborace tak byla válečná situace Německa, která se v letech 1943 a 1944 zhoršovala. Dalším důležitým činitelem bylo uvědomění, které přišlo s postupem spojenců, že státníci Vichy budou po prohře Německa spojováni se všemi válečnými zločiny. Nástup kolaboracionistů znamenal zintenzivnění kolaborace, která však již neměla význam, jelikož se jednalo o poslední záchvěv již prakticky neexistujícího režimu. Kolaborace režimu Vichy tak byla velice spornou kapitolou v dějinách moderní Francie, se kterou se Francouzi vyrovnávali po zbytek 20. století.

Summary

This bachelor thesis dealt with an analysis of motivation of the Vichy regime towards collaboration, an appraisal of changes within its intensity and a revelation of the factor that caused these changes.

Concerning the motivation of the Vichy regime towards collaboration, it is necessary to mention following facts. Both state and economic collaboration lasted from 1940 to 1944. The representatives of the Vichy regime considered Germany as a power that France could not resist, militarily, politically and even economically. They practised collaboration actively while believing that Germany will win the war and that it will conquer Europe. This respect they had for Germany mixed with the effort to save France from the occupation were the main reasons why Vichy collaborated with Germany.

The main goal of the Vichy representatives which they wanted to achieve by practising collaboration was signing of a peace treaty with Germany that would ensure France's privileged position in Nazi-dominated Europe. Germany, however, had no such plans for France. Hitler repeatedly ignored Vichy's proposals for a peace treaty. Germany considered France mainly as an economic source and was willing to provide only very small concessions, for example clearing of the demarcation line. Nevertheless, the Vichy government still continued to collaborate in a way that went beyond its motivation to preserve France's interests, for example, in the matter of the Final solution, when Vichy's police supported Jewish transports.

Regarding the question of the intensity of the collaboration, we can argue that it varied depending on the status of Germany in the war. It is necessary to remember that the initial motive for collaboration was the assumption that Germany would win the war. It is the reason why the Vichy government chose the path of state and economic collaboration in the early stages of the war, when the whole Europe was stunned by Germany's uncontrollable advancement. However, in the later stages of the war, it became clear that Germany would not win the war regarding its many war failures and the advancement of the allied forces throughout Europe. That is the reason why the collaboration initiative of the Vichy government started decreasing gradually. However, the intensity of the economic collaboration was still pretty high by the end of the occupation, when Germany still continued

to exploit France's economic sources by the first half of 1944 and when the Speer-Bichelonne agreement took place. Implementation of collaborationism by the end of the occupation could be considered as a result of an extreme situation Germany was in. Germany was desperate for France's economic and political support and the way they could achieve that was to name collaborationists to the Vichy government. By the arrival of the collaborationist to the government we could not speak about following France's interests anymore, but only about full collaboration with Germany.

Seznam použité literatury

Knihy:

Aly, Götz. *Hitlerův národní stát*. Praha: Argo, 2007.

Azéma, Jean-Pierre. *De Munich à la Libération*. Paříž: Éditions du Seuil, 1979.

Azéma, Jean-Pierre. *La Collaboration (1940-1944)*. Vendôme: Presses Universitaires de France, 1975.

Azéma, Jean-Pierre, a Bédarida, François. *La France des années noires- 2. De l'Occupation à la Libération*. Paříž: Éditions du Seuil, 2000.

Azéma, Jean-Pierre, a Bédarida, François. *Vichy et Les Français*. Paříž: Libraire Arthème Fayard, 1992.

Azéma, Jean-Pierre, a Wiewiorcka, Michel. *Vichy, 1940-1944*. Paříž: Éditions Perrin, 2004.

Baruch, Marc Olivier. *Servir l'État français*. Paříž: Libraire Arthème Fayard, 1997.

Bayac, Jacques Delperrié de. *Histoire de la Milice 1918-1945*. Paříž: Libraire Arthème Fayard, 1969.

Burrin, Philippe. *La dérive fasciste: Doriot, Déat, Bergery 1933-1945*. Paříž: Éditions du Seuil, 1986.

Burrin, Philippe. „Vichy“. V *Realms of memory : rethinking the French past. Vol. 1 Conflicts and divisions*, editováno Pierre Nora, Arthur Goldhammer, a Lawrence D. Kritzman, 181-202. New York: Columbia University Press, 1996.

Imlay, Talbot, a Horn, Martin. *The Politics of Industrial Collaboration during World War II: Ford France, Vichy and Nazi Germany*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

Jackson, Julian T. *Francie v temných letech*. Praha: BB/art, 2006.

Lambauer, Barbara. *Otto Abetz et les Français*. Paříž: Libraire Arthème Fayard, 2001.

Ory, Pascal. *Les collaborateurs 1940-1945*. Paříž: Éditions du Seuil, 1976.

Paxton, Robert O. *Vichy France: Old Guard and New Order 1940-1944*. Londýn: Barrie&Jenkins, 1972.

Paxton, Robert O., a Marrus, Michael R. *Vichy France and the Jews*. Stanford: Stanford University Press, 1995.

Rouso, Henry. *Vichy- L'événement, la mémoire, l'histoire*. Paříž: Gallimard, 1992.

Speer, Albert. *V srdci Třetí říše*. Brno: Bonus, 1996.

Webster, Paul. *Pétain's Crime: The Full Story of French Collaboration in the Holocaust*. Chicago: Ivan R. Dee, 1991.

Články:

Curtis, Michael. „Vichy France and the Holocaust“. *Society Journal* 34 (1997): 18-34. Zpřístupněno v databázi EBSCOhost 20. února, 2016.
<http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=53d04453-1280-4487-a7df-29d7fbed586%40sessionmgr4004&vid=7&hid=4214>.

Hoffmann, Stanley. „Collaborationism in France during World War II“. *The Journal of Modern History* 40 (1968): 375-395. Zpřístupněno v databázi JSTOR 20. března, 2016.
http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/pdf/1878146.pdf?_=1462306835463.

Mouré, Kenneth. „ECONOMIC CHOICE IN DARK TIMES: The Vichy Economy“. *French Politics, Culture & Society* 25 (2007): 108-130. Zpřístupněno 30. března, 2016.
<http://www2.univ-paris8.fr/histoire/wp-content/uploads/2007/03/frenchpoliticscultureandsociety-2007.pdf>.

Elektronické knihy

Klemann, Hein A.M., a Kudryashov, Sergei. *Occupied Economies: An Economic History of Nazi-Occupied Europe, 1939-1945*. Londýn: Berg, 2012. Zpřístupněno 20. dubna, 2016.
https://books.google.cz/books/about/Occupied_Economies.html?id=VWAuYzrlkv0C&redir_esc=y.

Kuisel, Richard F. *Capitalism and the State in Modern France: Renovation and Economic Management in the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981. Zpřístupněno 15. dubna, 2016.
https://books.google.cz/books?id=lew8AAAAIAAJ&redir_esc=y.

Murat, Daniel. *L'intervention de l'état dans le secteur pétrolier en France*. Paříž: Editions TECHNIP, 1969. Zpřístupněno 15. dubna, 2016.
https://books.google.cz/books/about/L_Intervention_de_l_%C3%A9tat_dans_le_secteu.html?id=cylBn2czDyGC&redir_esc=y.

Akademické práce

Emler, David. „Přijetí knihy La France de Vichy Roberta Paxtona francouzským tiskem a francouzskou historickou komunitou“. Rigorozní práce, Univerzita Karlova v Praze, 2008.